

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

VLIV CESTOVÁNÍ NA OSOBNOST MLADÝCH LIDÍ

Autor práce: Bc. Magdalena Kletečková
Vedoucí práce: Mgr. Josef Nota, Ph.D.
Studijní program: Pedagogika volného času

2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval/a pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Datum:

Podpis studenta:

Poděkování

Děkuji Mgr. Josefu Notovi Ph.D. za odborné vedení, za pomoc, za cenné rady během psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 YOUTH TRAVEL jako fenomén současného cestovního ruchu	7
1.1 Moderní trendy v cestovním ruchu.....	8
2 Vymezení pojmu mladý člověk.....	10
3 Motivace a motivy.....	12
3.1 Motivy k cestování mladých lidí	13
4 Metodika	15
4.1 Cíl výzkumu	15
4.2 Motivace k výzkumu a volba výzkumných okruhů.....	15
4.3 Design a metoda výzkumu	16
4.4 Zdroje dat.....	16
4.5 Průběh sběru dat	17
4.6 Etika výzkumu	18
5 Analýza dat a výsledky	19
5.1 První skupina	19
5.1.1 Motivace k cestování	20
5.1.2 Cestování jako forma závislosti	22
5.1.3 Vliv cestování na formování osobnosti	23
5.1.4 Cestování a mezilidské vztahy.....	26
5.2 Druhá skupina.....	28
5.2.1 Motivace k cestování	29
5.2.2 Nejtěžší okamžiky.....	30
5.2.3 Vliv cestování na formování osobnosti	30
5.2.4 Cestování jako forma útěku	31
5.3 Třetí skupina.....	32
5.3.1 Motivace k cestování	32
5.3.2 Vliv cestování na formování osobnosti	33
5.3.3 Cestování jako forma útěku	34
5.3.4 Cestování a návrat do běžného života.....	35
6 Shrnutí a závěr	37
Diskuze	42
Seznam použitých zdrojů.....	45
Přílohy.....	47
Příloha I: Otázky k rozhovorům.....	48

Abstrakt.....	50
Abstract.....	51

Úvod

Téma Vliv cestování na osobnost mladých lidí jsem si vybrala, protože cestování je podstatnou součástí mého života. Už v dospívání jsem hltala romány od slavného dobrodruha Richarda Halliburtona, který mi ukázal, že když se chce, všechno jde. Richard Halliburton byl americký spisovatel, který díky své fantazii a odhodlání se nikdy nenudit dokázal prožít neuvěřitelný život plný dobrodružství.

Odjakživa mě lákalo cestování a vždy jsem snila o tom, že budu ve svém životě podnikat věci, o kterých si ostatní budou myslet, že jsou šílené nebo nemožné, a o to větší radost z nich budu mít. Halliburton byl pro mě obrovskou inspirací. Pak jsem objevila knihy českobudějovického rodáka a svého téměř vrstevníka Ladislava Zibury. O tom, že cestovat může každý bez ohledu na věk, sociální postavení, finanční situaci mi ukázala Hana Machálová, dáma středního věku, jejímiž společníci na cestách jsou sousedky, kamarádky a prostě ty, které cestovat chtějí, ale brání jim obavy.

Po absolvování střední školy jsem se rozhodla splnit si svůj sen. Během svých cest jsem se setkala s mnoha lidmi, kteří se rozhodli část svého života zasvětit cestování. Vždy jsem si pokládala otázku, co člověka motivuje vystoupit ze své komfortní zóny a cestovat. V současné době mladých cestovatelů přibývá. Trendem se rovněž stává spojení cestování a práce v zahraničí. Zajímá mě, proč si stále více mladých lidí volí cestování jako životní styl, a jak tento způsob života ovlivňuje jejich osobnost.

Domnívám se, že někteří cestují, aby utekli od svých problémů, a věří, i když si to nechtějí přiznat, že překročením státních hranic dají svému životu smysl. Kladu si otázku, zda je to opravdu řešení a zda lze, obrazně řečeno, nechat problémy doma, odjet na druhou stranu světa a doufat, že nás tam nedoženou. Někteří z nich se pak vrátí ke svému dřívějšímu způsobu života a z cest zbydou jen vzpomínky, ale najdou se i tací, kterým tento způsob života vyhovuje. V této práci hodlám hledat odpovědi na výše uvedené otázky.

1 YOUTH TRAVEL jako fenomén současného cestovního ruchu

Úvodem je nutné vymezit pojem cestovní ruch. Podle Goeldnera je cestovní ruch chápán jako jedno z nejvýznamnějších odvětví služeb, které neustále roste a rozvíjí se. Toto odvětví zapojuje různé subjekty různými způsoby, přičemž se řídí různými motivacemi a představami. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby definice cestovního ruchu byla dostatečně široká a reflektovala tuto rozmanitost subjektů.¹

Další definici, která se zaměřuje na motivaci cestujících a specifické formy cestování, lze nalézt v knize Technika cestovního ruchu, v níž je cestovní ruch popsán jako:

„Soubor činností, které slouží k uspokojení potřeb spojených s cestováním a pobytem mimo místo trvalého bydliště. Tyto činnosti jsou obvykle realizovány ve volném čase a mají za cíl odpočinek, poznávání, sociální interakci, kulturní a sportovní aktivity.“²

V současné době se objevuje zcela nový pojem, a to youth travel³, volně přeloženo cestovní ruch pro mladé, kdy mladí lidé sami sebe spíše, než za turisty označují za cestovatele a tvoří specifickou skupinu v rámci cestovního ruchu. Jejich požadavky, preference a důvody k cestování často vykazují odlišnosti od ostatních věkových kategorií. Proto vznikl koncept výše zmíněného cestovního ruchu, který se zaměřuje právě na tuto specifika. „Youth Travel“ sektor je v současnosti jedním z nejrychleji rostoucích v rámci světového cestovního ruchu. Mladí lidé do 30 let představují na celosvětovém trhu cestovního ruchu podíl 20 % a předpokládá se jeho stálé zvyšování. Mladí mají tendence nebýt konzervativní a posouvat své hranice.⁴

Mezi klíčové charakteristiky cestování mladých lze zařadit kombinaci omezených finančních prostředků a zároveň dostatečného množství volného času ve srovnání s ostatními cestovatelskými skupinami.

¹ Srov. GOELDNER, Charles R. a RITCHIE, J. R. Brent. Cestovní ruch: principy, příklady, trendy. 1.vyd. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0298-2, st.10-15

² ORIEŠKA, Ján. Technika služeb cestovního ruchu. Praha: Idea servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9., str.5
³ Do češtiny se termín "youth travel" překládá jako "mládežnický cestovní ruch". Nicméně mi tento překlad připadá poněkud omezující, neboť pojem "mládež" často zahrnuje pouze osoby do 18 let. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla ponechat termín v angličtině.

⁴ Srov. Youth Travel – mladí cestovatelé. Online. ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. Cestovatel.cz. 2021. Dostupné z: <https://cestovatel.cz/clanky/youth-travel-mladi-cestovatele/>. [cit. 2024-02-15].

Novodobým fenoménem se stává to, že stále častěji se mladí lidé rozhodují pro cestování po ukončení studia či během něj. S tím souvisí pojem „Gap Year“, do češtiny lze přeložit jako přelomový rok. Tato fáze cestování se často vyskytuje po dokončení studia, před vstupem do pracovního života nebo při změně zaměstnání. Nicméně tento jev není omezen pouze na mladou generaci; identifikovány jsou tři hlavní věkové skupiny: 18–24 let (během vysokoškolského studia a po jeho ukončení), 25–35 let (před založením rodiny, případně během přestávky v kariéře) a 55–65 let (před důchodem či v důchodu). V současné době je rovněž patrný nárůst počtu těch, kteří si cestování volí jako trvalý životní styl. Tito jedinci často preferují cestování tzv. „sólo“, což jim umožňuje flexibilitu a svobodu ve volbě tras a aktivit. Přesouvají se z místa na místo a objevují nové destinace. Mnozí z nich odmítají tradiční modely života spojené s rodinou a stabilním zaměstnáním. Namísto toho volí životní styl nomádů, pracují online a cestují po celém světě. Tento trend je důležitým ukazatelem změny jejich postojů k práci, bydlení a společenskému uspořádání.⁵

1.1 Moderní trendy v cestovním ruchu

S nárůstem počtu mladých cestovatelů se zároveň rozvíjejí nové formy cestování, které odrážejí různorodé životní styly a zájmy současné mladé generace. Mladí lidé, kteří cestují nejen za dobrodružstvím, ale i za poznáním a pracovními příležitostmi hledají alternativní způsoby i v cestování. Tato rozmanitost zájmů a motivací vedla k vzniku různých forem cestování, které se stávají mezi mladou generací stále populárnější. V této podkapitole se budu zabývat těmito moderními trendy v cestovním ruchu, které bývají spojovány s mladými lidmi.

Se zvyšujícím se zájmem o život na cestách se čím dál tím více cestovatelů setkává s potřebou vydělávat si během cest. Pro mnohé z nich se stává klíčovým prvkem možnost práce na dálku, což je fenomén známý jako tzv. digitální nomádství. Tato forma zaměstnání umožňuje cestovatelům pracovat odkudkoliv na světě. Takový přístup nejen umožňuje financování dlouhodobých cest, ale také poskytuje jedinečnou možnost prozkoumat různé destinace a zároveň si udržet pracovní aktivity. Pro mnohé mladé cestovatele se stává digitální nomádství zásadním prvkem životního stylu, který jim umožňuje spojit pracovní povinnosti s cestováním. Nejčastěji se digitálnímu nomádství

⁵. Srov. Síla cestování mládeže. Online. Wyse Travel Confederation. 2011. Dostupné z: <https://www.wysetc.org/research/the-power-of-youth-travel/>. [cit. 2024-02-15].

věnují lidé z těchto profesí, např. freelanceři specializující se na online marketing, copywriting, překladatelství, dále IT profesionálové nebo grafici.⁶

Dalším novým pojmem v oblasti cestování je tzv. low cost cestování, jehož princip je založen na snížení nákladů na minimum. Tento způsob cestování se stává populární volbou mezi cestovateli, kteří chtějí prozkoumat svět za dostupné ceny. Uvedená forma cestování umožňuje lidem s omezeným rozpočtem navštěvovat různé destinace a získávat cenné zkušenosti a dojmy z různých kultur a prostředí. Výhodou nízkonákladového cestování je, že záleží na cestovateli samotném, kolik ho to bude stát, protože náklady může ovlivnit jak výběrem destinace, tak omezením některých svých potřeb. Dalším přínosem je, že cestovatelé ve snaze snížit náklady se podle Nováka a Vinše musí přizpůsobit místnímu prostředí a kultuře, proto se stravují mimo turistické komplexy, využívají hromadnou dopravu, ubytovávají se u místních, čímž snadněji poznávají jejich kulturu.⁷

Jak říká Lukáš Kerhart ve své knize:

„V zahraničí se člověk naučí otevřenosti a komunikaci s lidmi z odlišných kultur, a to je v dnešním globalizovaném světě velice důležité.“⁸

Novák a Vinš ve své knize zase uvádějí, že při tomto způsobu cestování je člověk odkázán sám na sebe, což rozvíjí jeho nezávislost a zodpovědnost, dělá ho silnějším a zároveň pokornějším, rozšiřuje jeho obzory a obohacuje ho o zkušenosti.⁹

S celosvětově vzrůstající oblibou dlouhodobého cestování vznikají nové příležitosti pro mladé lidi, kteří touží po objevování nových zemí a kultur. Jednou z těchto příležitostí jsou pracovní prázdninová víza známá také jako working holiday víza. Tyto speciální typy víz umožňují mladým lidem cestovat do zahraničí a zároveň zde legálně pracovat, což jim dává jedinečnou možnost financovat si pobyt v cizině a zároveň získávat nové zkušenosti a dovednosti. Pracovní prázdninová víza propojují cestování a možnost legálně pracovat v dané zemi, což napomáhá finanční stabilitě cestovatelů.¹⁰

⁶ PETŘÍČKOVÁ, Magdalena. Digitální nomádství výhody a nevýhody a jak na něj. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.freelance.cz/blog/digitalni-nomadstvi-vyhody-nevyhody-a-jak-na-nej/>. [cit. 2024-02-15].

⁷ Srov. VINŠ, Matouš a Petr NOVÁK. Travel bible: praktické rady za milion, jak procestovat svět za pusu. 1.vyd. Praha: Blue Vision, 2019. ISBN 978-80-87672-65-5., s.13-19

⁸ KERHART, Lukáš. Cestování: nejlepší životní investice: první opravdový kariérní rádce pro mladého člověka. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-271-0060-6., s.60

⁹ Srov. VINŠ, Matouš a Petr NOVÁK. Travel bible: praktické rady za milion, jak procestovat svět za pusu. 1.vyd. Praha: Blue Vision, 2019. ISBN 978-80-87672-65-5., s.13-19

¹⁰ ROSULEK, Martin. Working Holiday. Online. 2022. Dostupné z: <https://pracujvesvete.cz/working-holiday-viza/>. [cit. 2024-02-15].

2 Vymezení pojmu mladý člověk

Pro správné pochopení konceptu mladého člověka je nezbytné definovat jej. Jedná se o období adolescence a zvláště postadolescencce. Určení hranice tohoto období, kdy dětství končí a začíná dospělost, je však obtížné a může nastat v různých věkových fázích.

Oddalování konce adolescence může být zapříčiněno také tím, že pro mnohé adolescenty není dospělost vůbec lákavá. Naopak, mají tendenci odložit ji. Tento trend, který popisuje Říčan jako "kult nezralosti", se mezi dnešními mladými rozmáhá a je ve velké míře posilován médií. Mnoho mladých lidí po absolvování střední školy nastupuje na vysokou školu a odsunují svoje budoucí povinnosti, jako je nástup do zaměstnání, založení rodiny atd., na co nejzazší dobu a utrácení všechny svoje úspory kvůli zážitkům, přičemž nemyslí na budoucnost. Definice mladé dospělosti (postadolescencce) je také velmi různorodá. Čeští odborníci v tomto ohledu uvádějí široké spektrum věkových rozmezí, a to obvykle mezi 20 a 35 lety. Říčan popisuje tuto fázi jako "zlatá dvacátá léta", kdy mladí lidé jsou plní optimismu a nadějí do budoucnosti.¹¹

Specifika období mezi dospělostí a dospíváním zkoumal i Erikson, který upozornil na to, že v západních společnostech se prodlužuje období adolescence. Jedná se o období, ve kterém jsou závazky a zodpovědnost na úrovni dospělého oddalovány, zatímco pokračuje adolescentní zkoumání vlastní osobnosti. Jak Erikson uvádí:

„Je to určité období, kdy je člověk natolik starý, aby dokázal cestovat kamkoli a kdykoli, a přitom natolik mladý, aby se neuvázal prací, či rodinou.“¹²

Erikson považuje hledání vlastní identity za dominantní vývojový úkol adolescence. Jak uvádí Říčan, mít identitu je jako znát odpověď na otázku, kdo jsem. Znamená to mít jistotu před sebou samým, znát sám sebe, rozumět svým citům a vědět, kam patřím. Ve vrcholném období mládí se mladí lidé intenzivně zabývají hledáním a formováním své identity. Tato fáze vývoje je charakterizována nejen fyzickými změnami, ale také vnitřními konflikty a potřebou pochopení sebe sama. Mladý člověk prochází procesem zkoumání vlastních hodnot, zájmů a přání, čímž si postupně buduje svou identitu. Tento proces může být provázen různými výzvami a nesoulady, ale zároveň přináší možnost osobnostního růstu a sebeuvědomění. Během tohoto období mladí lidé

¹¹ Srov. ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: vývojová psychologie. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7. st.212-244

¹² ERIKSON, Erik H. Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka. 2.vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0786-3, st.9

experimentují s různými rolemi a životním stylem, zkoumají své vztahy a hledají své místo ve společnosti.

Z toho důvodu se cestování stává tolik populárním, protože právě jeho prostřednictvím mladí poznávají sami sebe a sbírají odvalu k životním experimentům. Cestování umožňuje objevování nových kultur, získávání zkušeností a prožití nejrůznějších situací, což může podnítit reflexi a sebereflexi. Během cestování si mladí stanovují své vlastní preference a hodnoty a postupně si budují svou vlastní identitu. Setkání s lidmi z různých kultur a prostředí může posilovat jejich povědomí o sobě a pomáhat jim lépe porozumět svému vlastnímu já. Cestování tak může být pro mladé lidi nejen zdrojem dobrodružství a zábavy, ale také důležitou součástí jejich osobnostního a emocionálního rozvoje.

Jak už bylo řečeno, období adolescence je jedinečné a náročné, přičemž adolescenti čelí vývojovým úkolům, které mají zásadní vliv na jejich osobnostní a emocionální růst. Dalším důležitým úkolem je osamostatnění se, kdy mladí lidé postupně přebírají větší zodpovědnost za své rozhodnutí a akce. Tento proces zahrnuje rozvoj dovedností potřebných k řešení problémů a zvládnání nových situací. Navázání a udržování zdravých mezilidských vztahů je také klíčovým prvkem adolescence, kdy jejich prostřednictvím jedinci rozvíjejí sociální dovednosti a schopnost empatie.

Plánování budoucnosti hraje v období adolescence rovněž důležitou roli, přičemž mladí lidé začínají uvažovat o svém vzdělání, kariéře a životních cílech. Cestování může být pro ně inspirativní zkušeností, která otevírá nové perspektivy a pomáhá jim poznávat i jiné možnosti, jak žít svůj život.

Posledním, avšak neméně důležitým, úkolem je zvládnání emocí. Adolescence je obdobím intenzivních emocionálních změn a výzev. Mladí lidé se učí rozpoznávat, zvládat a řídit své emoce. V tomto procesu právě cestování prostřednictvím nečekaných a nových situací může sehrát podstatnou roli.

Lze říci, že období adolescence je klíčovým obdobím v životě jedince, které formuje jeho osobnost a charakter. Cestování může být pro mladé lidi nejen zdrojem dobrodružství a zábavy, ale také důležitou součástí jejich osobního a emocionálního rozvoje.¹³

¹³ Srov. ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: vývojová psychologie. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.st.216-225

3 Motivace a motivy

Motivace je jedním z klíčových témat, kterým se zabývá nejen psychologie, ale i další vědní obory již po celá staletí. Jejich cílem je porozumět lidské psychice a vysvětlit, proč se lidé chovají tak, jak se chovají. Podle Nakonečného je třeba tuto otázku zkoumat ze dvou pohledů. První pohled se zaměřuje na samotné chování člověka v dané situaci, tj. jak postupuje a proč se rozhoduje právě takto. Druhý pohled se zabývá motivací, která stojí za tímto chováním, tj. jaké jsou jeho důvody a cíle. Zatímco první pohled zdůrazňuje roli zkušenosti a interpretace situace, druhý se soustředí na konkrétní důvody a motivy, které člověka k danému chování vedou. Psychologie motivace, či psychologie chování, se zaměřuje právě na objasnění těchto příčin. Motivace je však velice široký pojem, který nelze jednoznačně definovat. Zjednodušeně řečeno lze motivaci chápat jako hlavní důvod lidského chování. ¹⁴

Základním vnitřním zdrojem motivace je motiv, který Řičan definuje jako:

„Jakýkoli vnitřní činitel, který člověka nebo jiný organismus vede k aktivitě.“¹⁵

Motivy lze dělit na primární a sekundární, vrozené a získané a také na pozitivní a negativní. Primární motivy jsou spojeny s biologickými potřebami, jako je například hlad nebo potřeba bezpečí. Sekundární motivy jsou odvozeny z primárních a jsou ovlivněny kulturním prostředím a normami společnosti.

Vrozené motivy jsou ty, které jsou přítomny od narození a jsou spojeny s biologickými a genetickými faktory. Naopak získané motivy se formují v průběhu života jedince na základě jeho zkušeností a prostředí, ve kterém se nachází.

Pozitivní motivace vede k aktivitě zaměřené na uspokojování potřeb, např. potřeby potravy, lásky nebo uznání. Naopak negativní motivace vede k vyhýbání se určitým situacím nebo podnětům, jako je například nebezpečí, bolest nebo stres. Potřeby jsou často ztotožňovány s motivy, vztahují se však spíše k počátečnímu motivačnímu stavu, zatímco motivy vyjadřují obsah dovršující reakce. ¹⁶

Problematikou potřeb jako hnací síly lidského jednání se zabýval americký psycholog Abraham H. Maslow v roce 1943. Vypracoval hierarchii potřeb, která je široce

¹⁴ Srov. NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. 1.vyd. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7, st. 12-55

¹⁵ ŘÍČAN, Pavel. Psychologie. 4. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0532-6, st.177

¹⁶ Srov. NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. 1.vyd. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7, st. 141-147

uznávanou teorií vysvětlující lidské chování skrze uspokojování potřeb v hierarchickém pořadí podle jejich důležitosti nebo naléhavosti. Na začátku Maslowovy pyramidy stojí fyziologické potřeby, jako je potřeba spánku, stravy a bezpečí. Jakmile jsou tyto potřeby uspokojeny, objevují se vyšší potřeby, jako je potřeba příslušnosti, lásky a přátelství, které posilují jedincovu sociální integraci. Nejvyšší úroveň pyramidy představují tzv. "potřeby růstu", které zahrnují touhu po seberealizaci, sebeúctě a uznání.

Maslowova pyramidová teorie potřeb nabízí užitečný rámec pro porozumění motivacím a chování jednotlivců. Cestování může být chápáno jako jeden z faktorů, který zapadá do této hierarchie potřeb. Na základní úrovni Maslowovy pyramidy jsou fyziologické potřeby, jako je potřeba odpočinku, pití a potravy. Cestování může sloužit k uspokojení těchto potřeb tím, že jedinec získá přístup k novým kulinářským zážitkům, odpočine si a nabere novou energii. Na další úrovni jsou potřeby bezpečí, což může být spojeno s pocitem jistoty a ochrany. Cestování může nabídnout jedinci nová dobrodružství, ale také mu umožní objevovat a poznávat nová místa a kultury, což může posilovat jeho pocit bezpečí a stability, protože jeho myšlení nemusí být ovlivňováno médií. Na vyšších úrovních pyramidy jsou sociální potřeby, jako je potřeba přátelství a příslušnosti. Cestování může být prostředkem k navazování nových přátelství a budování mezilidských vztahů, což může naplňovat sociální potřeby jedince. V poslední řadě se na vrcholu pyramidy nachází potřeby seberealizace, které zahrnují potřebu rozvinout plně svůj potenciál a dosáhnout osobního rozvoje. Cestování může být prostředkem k získávání nových dovedností, objevování vlastních schopností a naplňování osobních cílů, což přispívá k uspokojení potřeb seberealizace.¹⁷

3.1 Motivy k cestování mladých lidí

Jedním z hlavních výzkumných úkolů této práce je analyzovat motivaci mladých lidí k dlouhodobému cestování a zjistit, jak tento způsob života utváří jejich osobnost. Následující podkapitola představuje teorie, které zkoumají motivaci k cestování.

Cromptonova teorie identifikuje dva hlavní faktory motivující lidi k cestování známé jako "push" a "pull" faktory. Push faktory jsou faktory představující motivy, které vedou jedince k opuštění jejich současného místa pobytu. Mezi ně patří pocit nudy, přepracování nebo stereotypu v každodenním životě. Push faktory zahrnují časté negativní aspekty současné doby, které vedou jedince k touze po změně.

¹⁷ Srov. NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. 1.vyd. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7, st. 146-147

Naopak pull faktory jsou ty, které "táhnou" jedince k určité destinaci nebo zážitku. Mohou to být atraktivní rysy dané destinace, jako jsou kulturní památky, zajímavé události nebo unikátní zážitky, které lákají cestovatele a inspirují je k objevování nových míst. Crompton tedy vidí motivaci mladých lidí k cestování v kombinaci těchto dvou faktorů: push faktory je nutí opustit domov, zatímco pull faktory je přitahují k novým zážitkům a destinacím.¹⁸

Další teorie nazývaná **Travel Career Ladder (TCL)**, zpracovaná v 80. letech 20. století Pearcem, vychází z Maslowovy pyramidy potřeb a poskytuje pohled na motivaci cestovatelů a její vývoj v průběhu času. Tato teorie rozděluje motivaci k cestování do pěti úrovní, které reflektují postupný rozvoj cestovatelských preferencí a zkušeností. Popisuje vývoj cestovního chování jedince v průběhu jeho života a naznačuje, jak se cestovní preference a motivace mohou měnit a vyvíjet. Travel Career Ladder se skládá z několika úrovní nebo fází, kterými jedinec prochází během svého života a které mohou zahrnovat:

1. **Základní fáze:** Jedinec začíná s prvními cestovními zkušenostmi, které mohou být spojeny s rodinnými dovolenými nebo školními výlety. V této fázi je motivace k cestování často spojena s potřebou zábavy a odpočinku.
2. **Fáze zkoumání:** Jak jedinec stárne a získává více nezávislosti, začne aktivněji zkoumat různé destinace a typy cestování. Motivace může být spojena s touhou po dobrodružství, po objevování nových kultur a zážitků.
3. **Fáze zapojení:** V této fázi se jedinec stává více angažovaným cestovatelem a může začít hledat specifické typy cestování, jako jsou dobrovolnické cesty, ekoturistika nebo cestování za účelem učení se novým dovednostem nebo rozvíjení zájmové činnosti.
4. **Fáze zapojení v komunitě:** Ve vyšších fázích může jedinec začít sdílet své cestovní zkušenosti a znalosti s ostatními a může se aktivně realizovat v cestovatelských komunitách nebo organizacích.

TCL je užitečným konceptem pro porozumění tomu, jak se motivace k cestování mění v průběhu života a jak mohou cestovní zkušenosti ovlivnit osobnostní rozvoj jedince. Zároveň tato teorie rozšiřuje Maslowovu teorii potřeb o specifické motivace spojené s cestováním a o dynamiku, která charakterizuje změny v motivaci cestovatelů v průběhu jejich cestovatelské kariéry. Navzdory své popularitě má tato teorie i své kritiky, kteří poukazují na nedostatečné vysvětlení určitých aspektů chování cestovatelů a na potřebu dalšího výzkumu v oblasti motivace k cestování.¹⁹

¹⁸ Srov. CROMPTON. Motivations for Pleasure Vacation. *Annals of Tourism Research*. Online. 1979, 6, 408-424. [cit. 2024-02-16]

¹⁹ Srov. PEARCE, Philip L. a Uk-II LEE, 2005. Online. Developing the Travel Career Approach to Tourist Motivation. *Journal of Travel Research*. Townsville: Sage Publications, s. 226-237. Dostupné z: doi:10.1177/0047287504272020. [cit. 2024-02-15]

4 Metodika

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit motivaci mladých lidí k cestování, zvláště k dlouhodobému, a analyzovat, jak tento způsob života utváří jejich osobnost. V současné době je cestování na vzestupu a přibývá právě mladých lidí, kteří se po absolvování střední školy rozhodnou pro život na cestách a časem z toho udělají životní styl.

V praktické části se zabývám tím, jak na danou problematiku nahlíží různí cestovatelé s různými zkušenostmi.

4.2 Motivace k výzkumu a volba výzkumných okruhů

Život cestovatelů mě odjakživa lákal a fascinoval. Přála jsem si zažívat dobrodružství, objevovat nová místa, kultury, překonávat to, co by ostatním připadalo nemožné. Po absolvování střední školy jsem o letních prázdninách odjela na jazykový pobyt na Maltu a poprvé zakusila onu svobodu.

Od té doby jsem cestování propadla, a jakmile jsem měla příležitost někam vycestovat, hned jsem se jí chopila. Nicméně vždy jsem se ráda vracela domů a o tom, že bych se vzdala života tady a utekla do světa, jsem přemýšlela většinou jenom v těžších chvílích. Nikdy jsem to ale neudělala. Na rozdíl od mé sestřenice, která cestuje už 8 let. Vždy, když se vrátila na pár měsíců domů a vyprávěla o svých dobrodružstvích, ale i nezdarech a těžkých chvílích během cestování, jsem přemýšlela, co jí cestování stále dává, že ani po 8 letech nemá potřebu mít nějaké zázemí. Zároveň jsem si začala všimnout, že takových „dobrodruhů“ mám ve svém okolí více. Většinou se jednalo o lidi, kteří odcestovali po nějakém životním nezdaru, například po těžkém rozchodu. Připadalo mi, že utíkají.

Když jsem přemýšlela nad tématem své bakalářské práce, napadlo mě, že právě odpověď otázky, proč si stále častěji mladí lidé volí cestování jako životní styl a jak to následně utváří jejich osobnost, je to, čím bych se chtěla zabývat. Především se mluví o pozitivním vlivu cestování na osobnost, ale existují i negativa?

V souladu s tím jsem si stanovila výzkumné okruhy, kterými bych se dále chtěla hlouběji zabývat.

Výzkumné okruhy:

- motivace k dlouhodobému cestování
- vliv na formování osobnosti
- cestování jako forma útěku
- návrat ke „klasickému“ životnímu stylu

Tyto okruhy jsou v rámci celého mého výzkumu dostupné a zároveň se rozšiřují a vytvářejí nové otázky a podotázky.

4.3 Design a metoda výzkumu

Pro praktickou část práce byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Zejména proto, že tento druh výzkumu umožňuje zajít při zkoumání jednotlivých případů do hloubky, a tím získat podrobnější popis prožívání dané problematiky respondenty. Snahou tudíž nebylo dojít k výsledkům, které by bylo možné zobecňovat.

Tato bakalářská práce zahrnuje rozhovory jako klíčovou metodologickou strategii. Cílem těchto rozhovorů je poskytnout hloubkový vhled do jedinečných zážitků mladých lidí během cestování a odhalit, jak tyto zkušenosti mohou formovat jejich osobnost. Prostřednictvím analýzy živých příběhů a subjektivních postojů se práce snaží odhalit nejen samotný akt cestování, ale i jeho potenciál ovlivňovat specifické aspekty osobnosti mladých jedinců.²⁰

4.4 Zdroje dat

V následující podkapitole se zaměřuji na klíčový aspekt svého výzkumu – zdroje dat. Získání relevantních a informací bohatých na kontext je základním kamenem každého kvalitativního výzkumu. Při psaní bakalářské práce jsem využila kombinaci několika metod, přičemž jedním z hlavních prvků jsou rozhovory, které slouží jako primární zdroj hloubkových a kontextuálních dat.

Respondenti byli vybráni s ohledem na různorodost jejich cestovatelských zkušeností. I když mají dotazovaní mnoho společného, zaznamenala jsem však značné rozdíly, které jsou dány především tím, jak dlouho už na cestách jsou. Právě proto jsem se rozhodla tyto skupiny od sebe diferencovat.

²⁰ Srov. HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-485-4, st.49-60

Jednotlivé skupiny respondentů kvalitativního výzkumu jsem určila následujícím způsobem:

- První skupina – tato skupina respondentů zahrnuje jedince, kteří se věnují cestování déle než 5 let a pravidelně se přesouvají z místa na místo.
- Druhá skupina – tuto skupinu tvoří jedinci, kteří teprve nedávno začali cestovat. To znamená, že si začínají osvojovat cestovatelské dovednosti a jejich čerstvý pohled na fenomén cestování přináší nové pohledy.
- Třetí skupina – zahrnuje respondenty, kteří vycestovali a nyní už jsou zpět ve své domovské lokalitě. Jejich zkušenost s návratem nabízí jedinečný úhel pohledu na to, jak cestování formuje nejen jejich život v průběhu pobytu v cizině, ale i způsob, jakým integrují tyto zkušenosti do svého každodenního života po návratu.

Toto rozdělení umožňuje sledovat rozmanité fáze cestovatelského života a zkoumat, jak se cestování promítá do různých etap osobního vývoje. Každá skupina respondentů přináší specifické perspektivy a příběhy, které přispívají k celkovému pochopení vlivu cestování na mladé jedince.

Do výzkumu byli vybráni respondenti dle následujících kritérií:

- jedinci ve věku 18-30 let
- minimální doba pobytu v zahraničí alespoň půl roku
- souhlas s účastí na projektu

V rámci této bakalářské práce byla využita kombinace dvou výzkumných metod, konkrétně narativních a strukturovaných rozhovorů. Typ narativních rozhovorů klade důraz na vyprávění příběhů a umožňuje respondentům volně sdílet své zkušenosti, názory a pohledy na dané téma.

Vedle toho byla použita metoda strukturovaných rozhovorů, která představovala systematický rámec otázek a přesný postup. Tato metoda umožnila získání srovnatelných, konkrétních odpovědí od všech účastníků, což usnadnilo kvalitativní analýzu dat.

Díky kombinaci těchto dvou metod, narativních rozhovorů pro hloubkovou analýzu individuálních příběhů a strukturovaných rozhovorů pro získání informací zaměřených na konkrétní témata výzkumu, byl dosažen komplexní přístup k výzkumu. Tento přístup umožnil detailní zkoumání jednotlivých příběhů a zároveň soustředění se na klíčová témata napříč všemi rozhovory.

4.5 Průběh sběru dat

V rámci této bakalářské práce byly rozhovory provedeny online, a to z důvodu, že respondenti, kterých se týkala studie, jsou většinou v zahraničí. Proces online rozhovorů

měl flexibilní charakter, kromě samotného rozhovoru měli respondenti možnost k doplnění nebo detailnějšímu vyjádření svých myšlenek použít i hlasové zprávy, protože občas nastaly situace, kdy potřebovali více času k zamyšlení se nad daným tématem. Někteří respondenti se vyjádřili, že po skončení rozhovoru nad určitými věcmi ještě přemýšleli a napadly je myšlenky, které chtěli sdílet. Tato schopnost reflektovat nad probíranými otázkami i po skončení interakce poskytuje další úroveň hloubky a detailů v rámci získávaných dat.

Na začátku každého rozhovoru bylo klíčové vytvořit atmosféru vzájemné důvěry mezi výzkumníkem a respondentem. Dále byli účastníci seznámeni s výzkumem a s jeho etickými aspekty, poté následoval rozhovor. Rozhovory trvaly přibližně hodinu až hodinu a půl, přičemž žádný z nich nebyl nijak časově limitován. Průběh rozhovoru většinou zahajovali respondenti tím, že sdíleli informace o sobě, například délku své cestovatelské zkušenosti, frekvenci cestování apod. Následně bylo postupováno od obecnějších otázek k více osobním a postupně se rozvíjela témata do hlubších a osobnějších rovin.

V průběhu rozhovorů, kdy respondenti věděli, že jsou anonymní, jsem měla dojem, že pro mnohé z nich to byla jakási forma sebereflexe. Tato anonymita vytvořila prostředí, ve kterém se respondenti cítili pohodlně a byli ochotni sdílet své myšlenky a pocity. Tímto způsobem byl rozhovor pro ně nejen způsobem vyjádření zkušeností, ale také příležitostí k hlubšímu přemýšlení o vlastních životních aspektech.

4.6 Etika výzkumu

Před zahájením rozhovorů byli všichni účastníci upozorněni na, to, že celý rozhovor bude zvukově zaznamenán na diktafon. Zároveň byli seznámeni s průběhem rozhovoru a byli ubezpečeni, že je jim garantována anonymita. Z tohoto důvodu jsou v bakalářské práci změněna jména respondentů. Informace, které v rozhovoru sdělili, budou použity pouze jako materiál pro vypracování bakalářské práce. Všichni účastníci byli obeznámeni s účelem výzkumu.

5 Analýza dat a výsledky

Jak již jsem výše zmínila, respondenty jsem rozdělila celkem do tří skupin. Každou skupinu jsem vnímala rozdílně a také metody výzkumu jsem používala odlišné.

5.1 První skupina

První skupina respondentů představuje ty, kteří se věnují cestování déle než 5 let a pravidelně se přesouvají z místa na místo. Na cestách se buď věnují dobrovolnickým projektům, nebo pracují. Jedná se o zkušené cestovatele, kteří cestování nevnímají jako svůj koníček, ale už jako životní styl.

Tuto skupinu jsem oddělila od ostatních proto, že v porovnání se zbylými skupinami jsou odpovědi respondentů výrazně jiné. Na této skupině se nejvíce projevují stinné stránky tohoto životního stylu, kdy člověk nemá zázemí a žádný pevný bod.

Představení jednotlivých respondentů:

Matěj

Matěj je 27letý fotograf a antropolog působící v zahraničí. Na cestách je už od svých 16 let, kdy odjel studovat gymnázium do Francie. Po návratu z Brazílie, kde studoval antropologii, se rozhodl přeplout Atlantik na lodi, a to formou stopu. Zároveň s bratrem projel autostopem Turecko a Irán. V zimě se živí jako instruktor lyžování, v létě jako kapitán výletních lodí a práce dost často střídá. Procestoval Jižní Ameriku, Asii, Nový Zéland a Evropu.

Eva

Eva je 27letá cestovatelka z Písku, která cestuje už 8 let. Po střední škole se rozhodla odletět za oceán do Ameriky, kde strávila rok, a po návratu domů vycestovala znovu, tentokrát na Aljašku, kde pracovala v rybárně. Od té doby navštívila mnoho zemí a vyzkoušela si různé typy práce, od dobrovolnictví až po klasické brigády. Pracovala například v hotelu ve Vietnamu, byla ski instruktorkou v Japonsku a prošla jeden z nejtěžších dálkových treků na světě, Te Auroru na Novém Zélandu, která měří 1500 km.

Klára

Klára je 26letá cestovatelka původem z Moravy. Cestuje už 6 let a v cestování ji hodně podporuje její otec, zároveň má příbuzné různě po světě, takže cestovala už jako malá. Její první velká cesta vedla do Ameriky, odkud pokračovala do Patagonie a dnes už má procestovanou téměř půlku světa. Na cesty si vydělává prací, většinou pracuje jako ski instruktor.

5.1.1 Motivace k cestování

V první řadě jsem chtěla zjistit, co vedlo respondenty k rozhodnutí vycestovat a zda na začátku váhali. Jejich odpovědi se dost shodovaly. Většinou se jednalo o touhu po dobrodružství, útek před stereotypem, občas se objevovala tvrzení, že touha vycestovat byla spojená s jakousi formou útěku, kdy respondenti měli pocit, že život tady jim toho nenabízí dost. Jako motiv se objevila i snaha utéct od osobních problémů, jakými je například partnerský rozchod a vyrovnávání se s ním. Zároveň mě zajímalo, zda respondenty někdo inspiroval či cestování patřilo ke koníčkům jejich rodičů, případně blízkých.

Pocity, které zažívali respondenti těsně před vycestováním, dokládají zde uvedené komentáře:

Klára: „Já jsem už na střední škole cítila, že nechci po maturitě jít studovat vysokou školu, žít obyčejný život a jenom se učit. Táta hodně cestoval a brával mě s sebou, takže jsem byla zvyklá hodně cestovat. Už na střední škole při jedné z těch cest jsem se seznámila s klukem, který byl Američan. Takže po maturitě jsem se za ním přestěhovala do Ameriky, do té doby jsme měli půlroční vztah na dálku. V Americe jsme spolu žili rok, hodně jsme cestovali, a právě tam jsem si uvědomila, že mi takový životní styl vyhovuje, že chci žít jinde než v České republice, že svět je tak velký a nabízí toho tolik, že mně prostě ta naše malá země nestačí. Nakonec náš vztah skončil, a když jsme se rozešli, tak jsem se ocitla v Americe sama. Cítila jsem, že potřebuji najít v životě nějaký směr. Tak jsem se rozhodla odjet do Argentiny, chodit po horách a vyčistit si hlavu. Potom jsem odjela na Aljašku. Potřebovala jsem v té době nějaký „restart“. A od té doby vlastně cestuji. Po Aljašce jsem žila na Floridě, v Norsku, na Fidži, pak jsem pracovala v Rakousku jako instruktorka lyžování a teď jsem ve Švýcarsku. Nedávno jsem se vrátila z Nepálu. Žiju v zahraničí a vlastně se pořád přesouvám.“

Matěj: „Rodiče byli cestovatelské typy a už od dětství nás děti pořád někam brali, takže mě k cestování vlastně vedli. Když mi bylo 16, tak mě poslali do Francie na gymnázium, kde jsem začal žít sám na internátě. Pak jsem zjistil,

že cestování je vlastně jednoduché, protože práce se najde vždycky, a cestování se stalo mým životním stylem. Je mi 27 let a cestuju pořád. Takže pro mě vlastně inspirací byli moji rodiče, kteří mě k tomuhle životnímu stylu přivedli. Když jsem dostudoval, vlastně mě ani nenapadlo vrátit se zpátky do České republiky. Měl jsem pocit, že je mi jedna země malá, a cítil jsem, že mi nemá co nabídnout. Navíc rodiče mě v tom, abych cestoval, hodně podporovali. Mám ještě dva bratry a ti také studovali v zahraničí, takže jsem v nich viděl i příklad. Bral jsem jako normální věc, že prostě tady jsem dostudoval, tak pojedou někam dál.“

Eva: „Svoji první cestovatelskou zkušenost jsem získala ještě na střední škole, a to ve Francii, kde jsem si na tři týdny zkusila pracovat jako au-pair. Pak jsem pokračovala kratšími cestami a po maturitě jsem v 19 letech odletěla do Ameriky a od té doby cestuji. Vlastně mě cestování lákalo už na gymnáziu. Bavily mě jazyky a měla jsem pocit, že by bylo fajn si je vyzkoušet i v praxi. Do Ameriky jsem se dostala tak, že moje němčinářka měla sestru v Seattlu a ta potřebovala někoho, kdo by jí pomohl s domem a se zvířaty. Cesta do Ameriky pro mě tehdy byla největším dobrodružstvím v mém dosavadním životě a zároveň tak moje cestování začalo. K cestování jsem se asi nikým neinspirovala. Rodiče jezdí na dovolenou dvakrát do roka a nikdo v mém okolí vlastně necestuje. Já si myslím, že u mě všechno souvisí hlavně s mojí osobností. Mám v životě hrozně ráda výzvy, zřejmě je i potřebuju. Myslím, že to mám po svých rodičích. Táta vždycky chtěl dělat věci jinak než ostatní a mamka je hodně zvědavá. To mám po ní. Já jsem vlastně to, co jsem po nich zdělala, „přetavila“ a začala jsem tu genetickou výbavu využívat v cestování. Já si myslím, že kdybych začala na gymplu běhat například triatlon, tak bych si v něm ty svoje potřeby výzev taky uspokojila, protože bych musela držet a překonávat překážky, a právě v tom bych viděla výzvy. Jenže já jsem začala cestovat a našla jsem si v tom pro svůj život smysl. Možná bych stejně vášnivě dělala i něco jiného, ale cestování mě chytlo a nepustilo.“

Z první série šetření je patrné, že motivace k cestování je u všech respondentů podobná, často se objevuje tvrzení, že naše země je malá a respondenti mají pocit, že jim nemá co nabídnout. Zároveň se potvrzuje i má domněnka, že pro mnohé je cestování jakousi formou útěku. Zajímavé je zjištění, že často respondenti mají podporu v rodině. Zaujal mě komentář Matěje, který už na začátku zmiňoval, že k cestování ho přivedli rodiče, a následně mluví o tzv. zadních vrátkách:

Matěj: „Myslím si, že je taky důležité to, jestli máš podporu doma. Já vím, že mám zadní vrátka. Když se něco stane, prostě napíšu domů a rodina mě podpoří. Někdo tuto jistotu třeba nemá, a tak si netroufne v životě takhle

experimentovat. Když jsem v Amazonii dělal antropologický výzkum, jeden indián mi řekl, že on, když někam odjede a něco se tam stane, vlastně nemá žádná zadní vrátka, nemůže se na nikoho obrátit a čekat, že mu někdo pomůže. Proto ztrácí tímto motivaci cestovat, je to pro něj velký risk. My máme rodinu, a když nemáme rodinu, máme vládu. Jakmile se v zahraničí něco stane, naše vláda za nás bude bojovat. To jsou ta zadní vrátka.“

5.1.2 Cestování jako forma závislosti

Velmi mě zajímalo, co je pro cestovatele „hnacím motorem“ pro to, aby pokračovali v cestování, nevrátili se třeba po roce zpátky domů a nezkusili žít tzv. normálním životem. Zajímalo mě rovněž, zda si myslí, že je cestování určitou formou závislosti, kdy člověk najednou nedokáže přestat, i když vidí, že je to náročné. Z výpovědí respondentů je patrné, že pro mnoho z nich cestování opravdu je jakousi závislostí a zároveň i určitou formou útěku.

Eva: „Citím, že cestování mi dává víc než nějaké studium, že kdybych nastoupila tenkrát do školy, tak bych se zaškatulkovala do jakéhosi systému, a to by naopak potlačilo to, co mám v sobě, třeba houževnatost, energii a nadšení. Cestování mě naopak formuje v člověka, kterým chci být. Když jsem se vrátila z Ameriky, tak jsem byla hrozně šťastná, že jsem doma, tam, kde to znám, ale zároveň už jsem stejně vymýšlela, kam bych chtěla jet příště. Nejvíce mě na cestování baví, že mě neustále zaměstnává a pořád musím přemýšlet a být ve střehu. Největší strach mám ze stereotypu a ten při cestování člověk nezažije. Žít obyčejný život v Čechách je pro mě prostě nuda a já si myslím, že kdybych tak žila, tak za chvíli rezignuju a nebudu se nikam posouvat.“

Matěj: „Je těžké s cestováním přestat, když zjistíš, jak je to lehké a že můžeš mít zajímavý a pestrý život. Cestování nabízí mimořádné zážitky a každý nový zážitek, ať už pozitivní, nebo negativní, je něco, co tě motivuje pokračovat. Já jsem začal cestovat poměrně brzo, takže já takový životní styl považuju za normální a nepřemýšlím nad tím. Stejně jako moji kamarádi chodí denně do práce, mají děti, jeden dělá to a druhý to, tak já prostě cestuju, pracuju v zahraničí a nevidím v tom nic divného.“

Klára: „Myslím si, že je těžké s cestováním přestat, protože když cestuješ, tak jsi celou dobu v pohybu. A najednou bys měla zůstat na jednom místě? A jak jsi pořád v pohybu, tak nikdy nezažiješ stereotyp a pořád poznáváš nové lidi, dějí se kolem tebe nové věci a mě přijde, že je pak hrozně těžké se zastavit. Navíc když víš, že nemusíš, že to cestování je poměrně jednoduché.“

Respondenti se shodují v tom, že cestování jim nabízí zážitky, výzvy a pomáhá jim vyhnout se nudě a stereotypu. Právě tyto odpovědi mě zaujaly, protože je opravdu stereotyp vždy tak špatný? Při bližším zkoumání někteří respondenti uvádějí, že rutina a pocit jistoty je přesně to, co jim při cestování chybí, a vnímají to jako velké negativum svého životního stylu.

Eva: „Co mi při cestování hodně chybí, je pravidelnost, která je hrozně efektivní. Mám pocit, že se neposouvám například ve sportu. Ráda bych se zlepšovala a viděla, že mi něco jde, ale při tomto životním stylu na to není prostor. Člověku chybí třeba to, že nemá něco jako domov, třeba kuchyň, kde máš koření, můžeš si uvařit něco dobrého a jíst zdravě, trochu se rozmazlovat. Jíst dobře, sportovat, spát 8 hodin denně, to je dobré pro každého a ovlivňuje to určitě pozitivně i psychiku, jenomže při tomhle životním stylu se to nedá zvládnout, proto hrozně tyhle věci odbýváš.“

Klára: „Začala jsem cestovat, protože jsem chtěla vypadnout z takové té rutiny. A pokaždé, když se vrátím domů, je to úplně jiný život a mně ten život doma nenaplňuje. Ale zároveň cítím úzkost z toho, že nemám právě ten domov nebo místo, kde bych se cítila dobře, a jediný záchytný bod v mém životě je můj přítel. Já bych chtěla mít těch záchytných bodů víc. Mít třeba nějaký stálý příjem, něco vlastnit.... A mám strach z toho, že až dojde na nějaké to usazení se, že s tím budu mít problém, že nebudu schopná smířit se s tím, že ta svoboda je pryč, protože ono je to vážně hrozně jednoduché jen tak si cestovat po světě, zažívat dobrodružství, nevázat se, nic nebudovat, nepřizpůsobovat se ostatním. Zároveň po tom ale toužím. Mít nějakou tu jistotu, rutinu... Protože člověk je takový roztráštěný z tohoto životního stylu.“

Z předchozích výpovědí vyplývá, že právě svoboda, kdy respondenti nemají žádné závazky, mají naopak nespočet možností, je vlastně frustrující. Přestože mnozí pociťují obohacení z cestování a vnímají ho i jako způsob vyhnutí se stereotypu, objevuje se v jejich odpovědích překvapivě touha po rutině a jistotě. Eva zdůrazňuje nedostatek pravidelnosti a možnosti budování stabilního života, zatímco Klára se svěřuje se strachem z budoucího usazení se a ztráty svobody. Je zjevné, že některým respondentům chybí právě zázemí, které je pro člověka důležité.

5.1.3 Vliv cestování na formování osobnosti

V následující kapitole se zaměřím na analýzu vlivu cestování na formování osobnosti. Většina respondentů uvádí, že cestování má na ně převážně pozitivní dopad, zvyšuje jejich nadhled, toleranci a otevřenost vůči různorodosti života. Jedním z klíčových prvků

této transformace je setkávání se s lidmi a kulturami, které se liší od jejich běžného prostředí.

Díky cestování poznávají respondenti nové možnosti života, což může ovlivnit jejich schopnost přizpůsobit se a vnímat svět bez předsudků. Na cestách se setkávají s různorodým životním stylem, což může posílit jejich schopnost akceptovat odlišnosti a rozšiřovat si obzory.

Přestože pozitivní aspekty převažují, je třeba si uvědomit i možné negativní dopady cestování na formování osobnosti. Někteří respondenti přiznávají, že se svoboda a nestandardní životní styl mohou stát zdrojem úzkostí a nejistoty. V této kapitole se zaměřím na rozbor těchto vlivů a pokusím se porozumět, jak může cestování a jeho rozporuplné aspekty formovat osobnost mladých jedinců.

Matěj: „Myslím si, že cestování člověku hodně otevírá oči. Stává se tolerantním vůči ostatním, protože při cestování potkává hrozně moc lidí a každý je jiný, každý je něčím unikátní. Poznává různé kultury, každá země je jiná a najednou si uvědomí, že to je v pořádku. Že něco nezná, neznamená, že je to nenormální nebo špatné.“

Eva: „Cestování, podle mého názoru, hodně ovlivňuje a formuje moji osobnost, určitě mám díky němu větší nadhled, jsem tolerantnější vůči lidem. Nad tím, co někdo považuje za nenormální nebo divné, já se ani nepozastavím. Díky cestování jsem viděla takových možností, jak lze život žít, že mě máloco zaskočí. Potkala jsem hrozně moc lidí, kteří žijí nestandardně, a vlastně vůbec nikoho za nic nesoudím, všechno mi připadá jako normální.“

Klára: „Myslím si, že cestování je takový můj třetí rodič. Učí mě samostatnosti, věřit sama v sebe a spoléhat se jenom na sebe.“

Při bližším zkoumání se ukázalo, že cestování v sólovém režimu se stává intenzivním průzkumem vlastní osobnosti. Jedním z klíčových momentů této zkušenosti se sebou samým je naučit se spoléhat pouze na sebe. V situacích, kdy není nikdo jiný přítomen, se jedinci musí tzv. postavit na vlastní nohy. Právě samostatnost se stává důležitým prvkem osobního růstu, posiluje sebedůvěru a schopnost čelit výzvám. Naopak tento způsob života může přinést pocity samoty. I přes neustálé setkávání se s novými lidmi zůstává cestovatel v jakési své odloučenosti. Momenty radosti, ale i těžké chvíle, kdy by se rád podělil o své pocity, prožívá osamoceně. To vede k posilování schopnosti být svým vlastním psychologem, protože jedinec musí sám analyzovat své emoce a potřeby.

Lze říci, že sólo cestování je nejen dobrodružstvím ve fyzickém smyslu, ale i vnitřním putováním, které formuje schopnost člověka vycházet sám se sebou v

nejrůznějších situacích, a přináší hluboké poznání vlastní osobnosti, jak dokazují komentáře respondentů:

Eva: „Tím, že cestuju sama, tak se „setkávám sama se sebou“ a vlastně zjišťuju, jaká jsem. Člověk sám sebe pozná, až když je opravdu sám a zažije se v nejrůznějších situacích, a právě k tomu je cestování ideální příležitostí. Naučí se spoléhat jenom sám na sebe, zároveň cestování z něj dělá tak trochu samotáře. Jsou totiž momenty, kdy by prostě potřeboval mít u sebe někoho, aby se mu mohl třeba svěřit, ale je na to sám. Tak si musí vymyslet, jak si pomůže, a to bych řekla, že po těch letech sólo cestování umím, a vím, že i hodně těžké situace zvládnou bez pomoci. V podstatě člověk existuje najednou jenom pro sebe a sám sobě dává rady, které by mu normálně dávala třeba kamarádka. Dokonce bych i řekla, že přestože při tom cestování potkáváš pořád spoustu nových lidí, tak spíš jsi vlastně sama.“

Matěj: „Člověk se stane sám sobě psychologem. Je ti hrozně smutno a potřebovala bys radu, ale nemáš nikoho, kdo by ti tu radu dal, a tak musíš sama analyzovat, co ti je, co cítíš, co teď potřebuješ. Pro mě je tenhle proces, kterým si projde většina sólo cestovatelů, hodně důležitý pro seberozvoj.“

Klára: „Myslím si, že ta svoboda spojená s cestováním je úžasná, když jsi mladá a nechceš se vázat, svět ti nabízí úplně všechno. Můžu se například rozhodnout, že chci dobrovolničit v Antarktidě, a druhý den odjet. Ale zároveň by bylo dobré mít plán B. Prostě vědět, kde je člověku dobře a kde se cítí doma, protože když nemáš plán B, tak je toho potom všeho na tebe moc. Člověk se nemá čeho chytit, prostě jak horolezec bez záchyty. Když nemá ani jeden z těch pevných bodů, je tak nějak ztracený a přichází panika, úzkost. Ale zároveň, když se například vrátím domů a snažím se najít tu pevnou půdu pod nohama, tak to je ještě větší depka. Připadá mi, že do toho života tady nějak nezapadám. I když člověk cestuje a cítí se svobodně, je dobré myslet na to, že to není na celý život. Já na to nemyslela, protože jsem neměla důvod. Měla jsem peníze, volný čas, kámoše, mohla jsem si dělat, co jsem chtěla, takže mě to netrápilo. Jenže v momentě, kdy mě to začalo trápit, už mě to trápilo hodně. Člověk má pocit, že je na všechno sám.“

Během rozhovorů s cestovateli jsem postřehla, jak se atmosféra razantně mění, když přichází řeč na stinné stránky jejich dobrodružného životního stylu. Zcela spontánně začali zmiňovat to, že cestování jim dává hodně, ale také hodně jim bere. Většinou se shodují, že jejich životní styl je náročný na psychiku zejména kvůli absenci životních jistot a zázemí.

Tato změna pohledu mě motivovala k hlubšímu zkoumání, co všechno může být skryto za romantickým obrazem cestování po celém světě.

Eva: „Za tu dobu, co cestuju, jsem měla tři psychoterapeuty, protože jsem zažila takové období, kdy jsem měla deprese nebo splíny a nedokázala jsem si sama pomoci. A vždycky mé terapeutky narazily na to, že ve svém životě nemám nic stabilního, o co bych se mohla opřít. A já to nemám, protože jsem všechno záměrně zrušila, abych mohla být stoprocentně svobodná a mohla jsem si v životě dělat, co chci, a na nikoho se neohlížet. Ty pilíře jsou rodina, vztahy, finance a pocit domova a já všechny záměrně od sebe odstrkuju, protože ohrožují právě moji svobodu. Ale pak z toho mám deprese, protože nemám nic, co by mi bylo oporou. Za hodně negativní jev považuju to, že člověk nikdy nikde nemá pocit domova a nezakoření. Jakmile totiž ano, tak vlastně hned musí zase dál, musí se vytrhnout a zase si znovu zvykat, a to je proces hrozně náročný na psychiku.“

Klára: „Je pravda, že v poslední době trpím úzkostmi, protože najednou, nevím co dál. Když jsem se na tohle téma začala bavit s kamarády, tak mi všichni řekli, že za posledních 6 let jsem nevyřešila žádný svůj problém. Jenže mám pocit, že bych už měla mít vyřešeno úplně všechno, což tak samozřejmě nefunguje. Někdo mi řekne, že nemám nic a že to je lepší, než kdybych toho měla hodně, ale zase je to takové divné, když nemáš nic svého, žádné zázemí. Já si všechno sbalím do dvou nebo tří tašek a připadám si díky tomu hrozně svobodná, ale zároveň prázdná.“

Výpovědi ukazují, že i přes všechny pozitivní aspekty dlouhodobého cestování čelí respondenti výzvam spojeným s absencí zázemí a životních jistot. Přestože pro ně cestování znamená obohacení a osobní rozvoj, vystavují se neustálé změně a nejistotě, což může mít negativní vliv na jejich psychiku.

5.1.4 Cestování a mezilidské vztahy

V souvislosti s výpověďmi respondentů, kteří sdíleli své pocity osamělosti, absenci životních jistot a zázemí, jsem se rozhodla zaměřit se na oblast mezilidských vztahů. Jakým způsobem se cestovatelé vyrovnávají s touhou po navázání kontaktů a zároveň s potřebou nezávislosti? Jakou podobu mají vztahy mezi cestovateli?

Klára: „Na začátku letošního roku jsem si našla kluka. On má stálou práci a já ho tahám z toho jeho zajetému způsobu života do něčeho, o čem sama ani netuším, jak bude pokračovat, protože sama nevím, co chci. Můj přítel je Němec žijící v Curychu. Mám ho ráda a chtěla bych s ním být, něco budovat,

ale připadá mi nefér ho k sobě vázat, když nevím, co v životě chci, jsem pořád na cestách, on za mnou tak nějak „vlaje“ a já mu vlastně беру ten jeho život.“

Matěj: „Během těch let, co cestuji, jsem si uvědomil, že vztahy partnerské i kamarádské nikdy nebudou na dlouho, že vlastně jsi pořád v pohybu a potkáváš podobně založené lidi, takže se vlastně seznámíte, navážete vztah, ale oba víte, že za měsíc, dva budete každý zase někde jinde. Takže jsou to vlastně takové vztahy na pár měsíců a ve většině případů si to řeknete hned na začátku. Užijete si prostě hezké chvíle, je vám spolu dobře a pak si jdete každý svou cestou. Já jsem třeba zkoušel i vztahy na dálku, ale to nemá smysl. Ten vztah tě svazuje, a když cestuješ, tak to děláš proto, abys byla svobodná, a tohle je určitá forma závazku.“

Eva: „Co se týče vztahů během cestování? Já cestuju už dlouho, takže mě lidi nezajímají a vlastně ani nechci s nikým navazovat kontakt. A co jsem tak vyzozorovala, mají to takhle skoro všichni, co cestují už delší dobu. Když jsem poprvé vycestovala, tak jsem byla nadšená z toho, kolik lidí poznávám, a teď mě to seznamování hrozně obtěžuje. Protože je to pořád stejné. Ty se někomu otevřeš, zvyknete si na sebe, v podstatě se začnete sbližovat, pak si ho pustíš do srdce, on tebe taky, skamarádíte se a pak najednou on za pár měsíců zmizí a ty víš, že už ho nevidíš. Zpočátku jsem to snášela hodně špatně, časem člověk tak nějak otupí, už mu to ani nepřijde a pak za nějakou dobu už prostě o tohle nestojí a přestanou ho lidi zajímat. Všimám si, že poslední dobou se lidi spíš straním, a když už si někoho pustím k tělu, tak si hodně pečlivě vybírám, koho a zvažuju, jestli mi za to fakt stojí.“

Při rozhovoru s Evou mě zaujaly její názory ohledně vztahů na cestách a rozhodla jsem se ji ještě podrobněji vyzpovídat, konkrétně na téma partnerských vztahů.

Eva: „Myslím si, že je to hodně těžké při tomto životním stylu najít nějaký partnerský vztah, protože při cestování potkáváš zase cestovatele a jsou to lidi, co ti hrozně sedí, a víš, že byste mohli mít hezký život, ale oni pak řeknou, že cestovatelé nemůžou mít seriózní vztah, protože prostě se nechtějí vázat. Není to tím, že by to nešlo kvůli přesunům a vzdálenostem, ale spíš ti lidé jsou otevření novým zážitkům a nechtějí se zavírat do vztahu, protože je to něco, co je omezuje a bere jim svobodu. Takže oni chtějí randit, chtějí sex, ale nepočítej s tím, že se budou chovat tak, že jde o něco vážného a že kvůli tobě odmítnou třeba někoho jiného. Cestování je o tom, že unikáš z bezpečí, stability, jistoty, protože chceš zažívat nové věci, a ten vztah ti právě nabízí stabilitu, ale o tu cestovatelé nestojí, chtějí dobrodružství i ve vztazích. Je to takový začarovaný kruh, na jednu stranu tohle odmítáme a honíme se za

zážitky, zároveň pak přijdou dny, kdy člověk je smutný, cítí se osaměle a chtěl by vedle sebe někoho mít, ale nemá.“

Je evidentní, že dlouhodobé cestování s sebou nese specifické výzvy týkající se mezilidských vztahů. Většina cestovatelů, jak naznačil Matěj, je otevřená novým zážitkům a nechce navazovat vztahy, které by byly podle jejich názoru omezující. Přesto však přichází dny, kdy pocítují osamělost a touhu po někom vedle sebe.

Respondentka Klára popisuje, že sice našla vztah, ale v podstatě je pro ni zdrojem nervozity, neboť nemá jasno v tom, co sama chce, a zároveň má pocit, že svou nejistotou ohrožuje i svého přítele. Její zkušenost rovněž poukazuje na dilema spojené s nesouladem životních stylů a nejistotou ohledně budoucnosti. Příběh Kláry ilustruje, že cestovatelé, zvyklí na svobodu a neustálý pohyb, se často ocitají v situaci, kdy je obtížné sladit svůj život s někým jiným a podřízovat se jeho potřebám.

Matějova poznámka zdůrazňuje, že i přes krátkodobost mohou tyto vztahy poskytnout vzácné a obohacující zážitky. Nicméně takové vztahy na pár měsíců či dokonce vztahy na dálku přinášejí své vlastní výzvy a mohou být rovněž vnímány jako forma závazku, což se někdy může jevit kontraproduktivně vzhledem k touze po svobodě.

Během rozhovorů na toto téma jsem z respondentů měla pocit, že ačkoliv se během svých dobrodružství seznamují s mnoha lidmi, tak se jedná spíše o povrchní známosti a dost často se tak potýkají se samotou. I přes touhu po hlubších vztazích, ať už kamarádských či partnerských, je jejich životní styl provázán s neustálým pohybem a změnami, což často brání v budování trvalejších vazeb. Mé domněnky potvrdila i Eva, která uvedla:

„Na cestách jsou mezilidské vztahy spíše povrchní. Jediné hluboké a pevné vazby mám doma v Čechách s rodinou a s kamarády, se kterými jsem vyrůstala.“

Zároveň mě zaujala Matějova zkušenost:

„Se svými kamarády z Čech si moc nerozumím. Když člověk cestuje, tak toho zažívá hrozně moc, je plný dojmů a chce se o to s ostatními podělit. Jenže pak se se mnou někteří přestali stýkat, protože si mysleli, že se vytahuju, ale já jsem to, co jsem prožil, jenom chtěl s někým sdílet.“

Jedná se zajímavý pohled na to, jak cestování může měnit dřívější vztahy a přátelství.

5.2 Druhá skupina

Do této skupiny jsem zařadila respondenty, kteří teprve nedávno začali cestovat. Pro mnohé z nich je tedy cestování výzvou a z rozhovorů vyplývá, jakým způsobem noví

cestovatelé vnímají své začátky, jak se snaží přizpůsobit novým situacím a jaké dojmy z toho všeho mají.

Tato kapitola umožňuje nahlédnout do počáteční fáze cestování, kdy se zájem a očekávání střetávají s prvními skutečnými cestovatelskými zkušenostmi. Zároveň umožňuje porovnat, jak se liší zkušenosti nováčků od zkušeností těch, kteří žijí tímto stylem života už delší dobu.

Představení jednotlivých respondentů:

Lukáš

Lukáš je 27letý fyzioterapeut, který po úspěšném dokončení Jihočeské univerzity nastoupil do nového zaměstnání. Měl ale pocit, že jeho život je příliš stereotypní, a tak se rozhodl vycestovat na Island a zkusit žít tam. Na Islandu je už přes rok a pracuje jako masér v jednom turistickém letovisku.

Markéta

Markétě je 26 let a pracovala jako masérka. Rozhodla se pro životní změnu, s přítelem se odstěhovala do Norska a měla v plánu cestovat. Bohužel se pár měsíců po přiletu rozešli a Markéta tak zůstala sama. Dnes pracuje v Norsku v hotelu na pozici recepční.

5.2.1 Motivace k cestování

Podobně jako u první skupiny jsem se snažila zjistit prvotní motivaci k vycestování. V této oblasti se odpovědi u obou skupin často shodovaly. Převažovala touha po dobrodružství či potřeba změny. Nově se ale objevil motiv finanční jistoty, kdy respondenti uváděli, že počáteční motivace, proč vycestovat, byla vidina výdělků.

Lukáš: „Moje hlavní motivace k vycestování byla určitě finanční situace. Možná i vyhoření z práce, kterou jsem dělal. Zároveň každý den byl stejný a život byl prostě nuda, práce byla stereotypní, ale bylo jí zároveň hodně a měl jsem pocit, že nemá smysl a ani není dobře finančně ohodnocená. Nezažíval jsem žádný pocit uspokojení z toho, co dělám, a jak žiju. Neměl jsem na nic čas, osobní život jsem taky neměl úplně v pořádku. Takže vlastně důvodem, proč odejít bylo to, že jsem nedokázal najít důvod, proč zůstat.“

Markéta: „Společně s přítelem jsme spolu chtěli začít žít a přemýšleli jsme, jak vydělat peníze, a on právě přišel s nápadem vydělat je jinde. Tak z toho důvodu jsme si vybrali Norsko, protože je tam velká možnost výdělků. Pro mě ale hlavní motivací bylo to, že jsem něco takového nikdy nezkusila a že mě to

už dřív lákalo. Zároveň jsem věděla, že kdybych nevycestovala, mohla bych pak toho litovat. A navíc jsem cítila, že potřebuju nějakou změnu.“

5.2.2 Nejtěžší okamžiky

Protože se jedná o skupinu, ve které jsou respondenti, kteří s cestováním teprve začali, zajímalo mě, co považují za nejtěžší. Jestli udělat ono rozhodnutí, nebo jestli těžké okamžiky nastávají až při samotném cestování. Dále mě zajímalo, jestli je právě negativní zkušenosti od cestování neodradily, a jak vše s odstupem hodnotí.

Lukáš: „Určitě je nejtěžší ta změna. Nikoho neznáš, připadáš si hrozně osaměle, nikomu nerozumíš, musíš mluvit cizím jazykem, takže si připadáš ještě víc jako cizinec nebo vetřelec. Zároveň víš, že si musíš najít místo v kolektivu, a mě jako introverta to nutilo se snažit zahajovat konverzaci a být otevřenější vůči cizím lidem. Tohle bylo to, na čem jsem chtěl na sobě hlavně pracovat. Prostě dostat se do nekomfortní zóny a být nucený překonat ostych při seznamování s cizími lidmi.“

Markéta: „Myslím si, že nejtěžší jsou dvě věci – rozhodnout se a pak začátek, kdy je člověk ze všeho trochu v šoku. Ale když překonáš první dva týdny, tak máš to nejhorší za sebou.“

Rozhodla jsem se položit ještě doplňující otázku, zda kdyby měli možnost volby, jestli by se rozhodli stejně a opět vycestovali.

Lukáš: „Určitě a rozhodl bych se třeba o 6 let dřív. Dneska mě to mrzí, že jsem to nezkusil hned po škole nebo klidně i během školy.“

Markéta: „Určitě toho rozhodnutí nelituju, jediné, čeho lituju, je, že jsem neodjela dřív a nemám teď víc času na cestování a poznávání.“

5.2.3 Vliv cestování na formování osobnosti

Zajímalo mě, jak se budou lišit odpovědi respondentů, kteří cestují teprve krátce, v porovnání s respondenty z první skupiny, zda už noví cestovatelé vnímají, jak cestování formuje jejich osobnost, a zda začínají rozpoznávat i případné negativní vlivy, které mohou ovlivnit jejich prožitky.

Lukáš: „Myslím si, že jsem získal odvalu a sebevědomí. Poznal jsem, že všude jsou lidé lepší než já, ale zároveň i horší a míň se s nimi srovnávám, znám svoji hodnotu a jsem sám se sebou spokojenější. Jsem rád, že jsem se rozhodl vycestovat, protože si myslím, že mě to hodně změnilo, ale určitě pozitivně.“

Markéta: „Jsem samostatnější, víc si věřím a připadá mi, že mám méně starostí. Asi je to tím, jak se člověk na cestách stará jenom sám o sebe, a ne o někoho jiného, zároveň mi připadá, že na sebe nemám takové nároky, jako když jsem doma v Čechách, že jsem tady taková klidnější.“

Na základě získaných výpovědí lze konstatovat, že respondenti z první skupiny, kteří mají s cestováním už zkušenosti a cestují delší dobu, začínají vnímat i stinné stránky tohoto životního stylu, jako je například samota. Naopak noví cestovatelé, kteří vycestovali poprvé, se zaměřují převážně na pozitivní dopady v procesu formování své osobnosti. Je zajímavé sledovat, jak se pohled na cestování může měnit v průběhu času a s narůstající zkušeností.

5.2.4 Cestování jako forma útěku

V poslední kapitole jsem se rozhodla zaměřit na to, jestli vedlejší motivací pro výběr tohoto životního stylu nemůže být ještě něco jiného než touha po dobrodružství. Tuto skupinu jsem zvolila proto, že doba od jejich vycestování není zatím příliš dlouhá a zároveň jsou jejich prožitky ještě čerstvé.

Lukáš: „Mě nikdy nenapadlo, že bych před něčím utíkal. Já jsem si byl jistý, že jestli nějaké problémy mám, tak si „je vezu v kufru“ s sebou. Když jedu, tak si беру všechno, co ke mně patří. Ale je pravda, že než jsem odjel, tak jsem si říkal, že ten život, co žiju, mi nevyhovuje, takže možná jsem přece jenom utíkal před životem tady. Nebavila mě práce, osobní život nic moc, byl jsem po rozchodu, měl jsem pocit, že když odjedu, že budu moct začít znova.“

Markéta: „Pro mě to asi úplně nebyl záměr utéct před něčím, ale dneska vidím, že tím, že žiju tady, tak určitě trochu utíkám před nějakými povinnostmi a celkově mi ten život přijde snazší, protože se nesnažím něco budovat a jsem taková svobodná.“

Je zajímavé pozorovat, jak může být cestování novým začátkem a zároveň možností vyhnout se nějakým životním etapám, které respondenty nelákají. Markéta přiznala, že i když původně neměla v plánu utíkat, život v cizí zemi ji přesto osvobodil od některých povinností a zdá se jí snazší než život, který doma vedla. Pro mnoho cestovatelů tedy nemusí být cestování jen dobrodružstvím, ale také prostředkem k úniku od stávajících životních výzev.

5.3 Třetí skupina

Poslední zkoumanou skupinou jsou respondenti, kteří vycestovali a nyní už jsou zpět ve své domovské lokalitě. Při výzkumu mě nejvíce zajímal jejich pohled na to, jak cestování ovlivnilo jejich osobnost v průběhu pobytu v cizině a jak nadále ovlivňuje po návratu domů. Tedy jaké to je vrátit se zpět do „normálního“ života.

Představení jednotlivých respondentů:

Adéla:

Adéle je 28 let a žije v Českých Budějovicích, věnuje se fyzioterapii malých zvířat, především psů. Poprvé vycestovala ve svých 23 letech během studia, když se vydala během letních prázdnin na Nový Zéland. Co mělo být původně prázdninovým dobrodružstvím s přáteli, se nakonec proměnilo v roční pobyt. Adéla si zde našla práci na farmě, protože v té době studovala obor zootechnik na Masarykově univerzitě. Po návratu do České republiky dokončila studium a rozhodla se vycestovat do Kanady, protože ji to odjakživa táhlo ke koním a chtěla zde získat pracovní zkušenosti. Nakonec v Kanadě strávila rok a půl a krom práce s koňmi si vyzkoušela také práci se psím spřežením tzv. mushing.

Štěpán:

Štěpánovi je 27 let a je z Českých Budějovic. Společně se svým bratrem vycestoval na Nový Zéland, kde si koupili dodávku, ve které žili a cestovali po ostrově. Na Zélandu byl celkem rok, převážně se živil příležitostnými brigádami, jako je například sběr ovoce. Než odletěl, pracoval 5 let v jedné firmě jako seřizovač strojů. V současnosti je tomu téměř rok, co se vrátil domů, stále nemá práci a přivydělává si spíše jednorázovými brigádami.

5.3.1 Motivace k cestování

Podobně jako u předchozích dvou skupin jsem se zpočátku zaměřila na motivaci respondentů k vycestování. Štěpána znám osobně už dlouho, věděla jsem, že u něj primární motivací bylo, že po rozchodu se nedokázal v životě takřikajíc srovnat a jít dál. Zároveň měl práci, která ho příliš nebavila, jeho bratr se rozhodl vycestovat na Nový Zéland a Štěpánovi nabídl, aby odjeli spolu.

V předchozích skupinách jsem se u respondentů setkávala spíše s motivací vnitřní, kdy oni sami chtěli něco změnit, ale u těchto dvou respondentů bylo vycestování spíše otázkou náhody. Ani jeden z nich cestu příliš neplánoval.

Adéla: „Na Zéland jsem se dostala tak, že moji kamarádi tenkrát odletěli na Work Holiday víza a nabídli mi, jestli bych se nechtěla za nimi zajet podívat, takže původní plán byl, že zvládnu zkouškové a prodloužím si prázdniny, které strávím na Zélandu. Jenomže pak jsem si říkala, že když už poletím takhle daleko, že by bylo dobré tam strávit víc času, takže jsem se rozhodla, že přeruším školu. Kdyby mě tenkrát na ten Zéland nelákali, tak bych asi nejspíš nikdy nevycestovala, protože v té době jsem bydlela v Brně, měla jsem psy, školu, která mě bavila, tréninky, brigádu a studentský život, nic mi nechybělo. Je ale pravda, že v té době jsem byla po rozchodu a nějak jsem cítila, že by mi to mohlo pomoci.“

Štěpán: „Vždycky jsem si říkal, že bych rád zkusil někam odjet, a když mi to brácha navrhl, tak jsem si řekl, proč ne.“

5.3.2 Vliv cestování na formování osobnosti

V následující kapitole se zaměřím na vliv cestování při formování osobnosti respondentů. Jak již bylo zmíněno výše, každá skupina cestovatelů měla odlišné pohnutky k vycestování. U této skupiny, ke které patří Štěpán a Adéla, se objevuje zajímavý fenomén, totiž k jejich vycestování došlo spíše náhodou a nebylo předem pečlivě naplánováno, v důsledku toho oba respondenti zahájili své cestování s minimálními očekáváními a spíše spontánně. Zajímalo mě, jak takoví jedinci vnímají svůj nový životní styl, když nemají žádná velké očekávání, zda si všimají změn své osobnosti, které cestování může vyvolat.

Adéla: „Cítila jsem, že jsem začala uvažovat jinak. Zároveň mě to naučilo samostatnosti. Určitě mi tenhle životní styl dodal sebevědomí, protože jsem si najednou řekla, že jsem schopná se sbalit, odjet na druhou stranu světa a zvládnout to tam. Cestování mě naučilo, že život je tak rozmanitý a dá se žít tolika způsoby, o kterých člověk třeba ani neví. Naučilo mě to víc si věřit, spoléhat se víc sama na sebe a věřit sama sobě. A v Kanadě jsem si uvědomila, jak moc málo člověk k životu potřebuje. Když jsem pracovala u masherů, tak jsem žila v dřevěné chatě, kde nebyla elektřina, ani voda a najednou jsem zjistila, že i když musím chodit pro vodu a ohřívat si ji na kamnech, že mi to vlastně vůbec nevadí a že jsem spokojená.“

Štěpán: „Během pobytu na Zélandu jsem si uvědomil, jak málo člověk k životu potřebuje. A určitě jsem spoustu věcí přehodnotil.“

5.3.3 Cestování jako forma útěku

V této podkapitole se zaměřuji na to, zda i výše uvedení respondenti v cestování nehledali spíše způsob útěku před problémy. Snažím se objasnit, zda jedinci, kteří vnímali před vycestováním svůj dosavadní životní styl jako neuspokojivý, nacházejí v cestování prostředek podněcující pozitivní změny. Otázky směřující k této problematice jsou cíleny na to, zda respondenti považují cestování za nástroj, který jim může poskytnout impuls k přehodnocení jejich životní situace a k aktivnějšímu přístupu k ní. Tedy opravdu ona často zmiňovaná svoboda, která je velmi často spojována s cestováním, spočívá právě v osvobození se od povinností, od očekávání ze strany ostatních, od nutnosti zabývat se osobním růstem, životními cíli a v možnosti řešit pouze problémy související s cestováním.

Adéla: „Myslím si, že člověk na cestách přemýšlí úplně jinak. Než jsem odjela, tak jsem byla špatná z rozchodu, a kdybych tu zůstala, tak bych se určitě trápila, ale protože jsem byla pryč, tak mi připadalo, že i moje problémy jsou mi hrozně vzdálené. Byla jsem pohlcena prací a tím, co se kolem mě dělo, všechno pro mě bylo nové a nekladla jsem na sebe vůbec žádné nároky.“

Zaujala mě Adéliná odpověď a rozhodla jsem se ještě doptat, zda si myslí, že právě to, co někteří v cestování hledají, je právě pocit, že na ně není vyvíjený žádný tlak a že žijí přítomností. A Adéla mi mou domněnku potvrdila.

Adéla: „Podle mě je tohle jeden z důvodů, proč ti mladí do toho jdou. Nejčastěji právě po škole, kdy najednou nevíš, co chceš dělat za práci, kde bydlet, nemáš třeba vztah, a tak nějak se v tom plácáš. Pak je pro ně snazší zvolit si život v zahraničí, kde je netíží vědomí, že by měli něco budovat. Zároveň člověk, který má práci, má pocit, že svůj život musí zaplnit ještě dalšími věcmi, takže ideálně každý víkend mít nějaký program a starat se o sebe, cvičit, trávit čas s rodinou, přáteli, ale na cestách tohle neřešíš. Možná je to tlakem okolí. Když jsi doma, tak máš pořád co dělat, máš rodinu, která po tobě něco chce, a v cizině jsi od všeho daleko a jsi svobodná. To, že jsi pryč, tě nějak přirozeně motivuje poznávat třeba kulturu, něco dělat a nemáš pocit, že bys jenom pracovala, ten život je snazší a zároveň klidnější.“

Štěpán: „Myslím si, že cestování je dobrý způsob, jak poznat sám sebe, a určitě by si to měl každý alespoň vyzkoušet.“

Při rozhovoru se Štěpánem jsem měla pocit, že ke mně není úplně upřímný. Cítila jsem, že byl zdrženlivý ohledně osobních prožitků a dojmy z cesty prezentoval spíše v obecné rovině. Ptala jsem se ho na očekávání a přínosy cestování, avšak jeho odpovědi se zaměřovaly především na praktické aspekty. Během jeho pobytu v zahraničí jsem s ním udržovala kontakt, což mi umožnilo nahlédnout do jeho každodenního života. Zdá se, že cestování nevyřešilo jeho potíže s osamostatněním se a řízením vlastního života. Naopak, podobně jako doma měl obtíže s nalezením stabilní práce, trávil většinu času bezúčelně, často odpočíval v dodávce a nevyhýbal se alkoholu. Ke konci pobytu se dokonce dostal k užívání drog. Z pozorovaných změn v jeho chování během cesty vyplývá, že ztráta rutiny spojené s prací a povinnostmi vedla k jeho rezignaci.

5.3.4 Cestování a návrat do běžného života

Tato část je zaměřena na vnímání a hodnocení cestovatelské zkušenosti samotnými respondenty po návratu do běžného života. Zajímalo mě, jak se vyrovnávali s přechodem z prostředí naprosté svobody a nezávislosti do prostředí, kde od nich okolí něco očekává.

Zaměřila jsem se na otázku, jak respondenti vnímali svůj návrat a do jaké míry byli schopni využít získané zkušenosti z cest v běžném životě. Analyzovala jsem, s čím se potýkali po návratu a jak dokázali integrovat nové poznatky a dovednosti získané během cestování do svého každodenního života.

Adéla: „Myslím si, že mnozí lidé, kteří se vydávají na cesty, se potýkají s návratem do běžného života, protože krize nepocitují během svých cest, ale až po návratu. Někteří se snaží najít rovnováhu mezi touhou žít normálním životem, mít svůj vlastní domov a mezi snahou uchovat si svobodu a nezávislost, kterou jim dávalo cestování. Pozoruju u svých kamarádů, že mnozí z nich po návratu obtížně hledají své místo v životě. Někteří tohle dilema překonají, jiní to nevydrží a rozhodnou se znovu vydat do zahraničí hledat nové výzvy a možnosti.“

Adéla dodává, že ona se po návratu potýkala zejména s tím, že na ni byl vyvíjen velký tlak v podobě státnic. Věděla ale, že je to něco, co musí splnit, a až pak může znovu odcestovat jinam. Poté ještě strávila rok v Kanadě a těsně před pandemií koronaviru se vrátila do Čech a už nevycestovala.

Adéla: „Když jsem se vrátila z Kanady, tak jsem zdělila po dědovi pozemek, který odjakživa patřil mé rodině, a já mám k tomu místu silnou vazbu. Věděla jsem, že chci zůstat v Čechách, takže i když jsem cestovala, tak jsem věděla, že se domů jednou vrátím. Zároveň zpátky domů mě táhla i rodina, nedokážu

si představit, že bych žila někde na druhé straně světa a nevidala se s ní. Kdyby v té době nezačala pandemie, přemýšlela jsem, že bych ještě jela na Lofoty. Dneska už bych na tak na dlouhou dobu nevycestovala. Mám své místo tady a jsem spokojená.“

Štěpán: „Já se pořád nemůžu nějak s tím návratem srovnat. Připadá mi, že mi v cizině bylo líp, tady mi všechno vadí a nic mě moc nebaví. Mám tady hrozně moc starostí a pocít, že jsem uvázaný na jednom místě. Na Zélandu, když mě nějaká práce nebavila nebo jsem se nudil, tak ze dne na den jsem mohl jet jinam a dělat něco jiného.“

Zeptala jsem se tedy, jak teď vypadá jeho život tady v Čechách, zda má práci a jak tráví volný čas.

Štěpán: „Práci nemám, pořád hledám. Nabídky sice jsou, ale nelíbí se mi plat. Na Zélandu jsem byl zvyklý na něco jiného. Navíc se mi nechce trávit všechen čas v práci. Snažím se zůstat aktivní a něco podnikat, ale připadá mi, že je to tady prostě jiné a že mě to nebaví.“

Na otázku, zda by chtěl znovu odcestovat, odpovídá dosti neurčitě:

Štěpán: „Vlastně ani nevím. Asi měsíc před návratem jsem cítil, že se domů těším a že už mi ten Zéland dal, co měl, a že bych se měl vrátit. A teď když jsem zpátky, jsem zklamaný z toho, jaké to tu je, a sním o Zélandu.“

6 Shrnutí a závěr

V závěrečné kapitole se zaměřím na výzkumné okruhy, klíčové poznatky a vzory, které vyplývají z rozhovorů s různými skupinami cestovatelů. Tato analýza umožňuje hlouběji porozumět zkušenostem respondentů a zhodnotit, jak cestování ovlivňuje jejich osobnost a jaká je jejich motivace k tomuto životnímu stylu.

Motivace k cestování

Otázka motivace k cestování byla pro všechny respondenty ve všech skupinách shodná. Do výzkumu byli zahrnuti mladí lidé nacházející se v období, kdy se snaží nalézt své vlastní "já" a integrovat se do společnosti. Kdy se snaží o sebepoznání, a to i v rámci své vrstevnické skupiny. Aktivně se věnují seberealizaci, usilují o ovládání vlastního života a experimentují s hranicemi svých možností.²¹

Z výzkumu vyplývá, že motivace k cestování byla převážně vnitřní. Respondenti často uváděli potřebu změny, touhu zažít dobrodružství, objevovaly se však i motivy jako zlepšení finanční situace (zejména u starších respondentů) nebo snaha uniknout osobním problémům, například spojeným s partnerským rozchodem. Přestože byli respondenti rozděleni do tří skupin na základě rozdílných cestovatelských zkušeností, v odpovědích na otázky týkající se motivace byly pozorovány významné shody.

Cestování jako forma závislosti

U první skupiny, která zahrnovala cestovatele, kteří cestují už delší dobu a pravidelně se při svých cestách přesouvají, jsem se zaměřila na otázku, zda nemají pocit, že je pro ně cestování jakousi formou závislosti, vzhledem k tomu, že je tento životní styl v mnohém náročný a oni v něm přesto pokračují a nedokážou se vrátit zpět do běžného života.

Respondenti se převážně shodovali v názoru, že hlavním důvodem pro pokračování v cestování je obava ze stereotypu. Nicméně při podrobnějším zkoumání vyplývá, že samotná absence jistoty, pravidelnosti, a naopak vysoká úroveň svobody v jejich životě v nich občas vyvolávají úzkost. I když vnímají cestování jako obohacení svého života, někteří z nich přiznávají pocity úzkosti právě z nedostatku pevného zázemí, které považují za klíčové pro životní pohodu. Například respondentka Eva zdůrazňuje nedostatek pravidelnosti a omezené možnosti budování stabilního života, zatímco Klára

²¹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8, st.468-469

se svěřila s obavami z budoucnosti, především z toho, zda bude schopná se někdy takzvaně usadit. Respondenti si uvědomují, že tento životní styl není dlouhodobě udržitelný a že jednoho dne se budou muset zařadit do běžného života, ovšem právě z toho mají obavu.

Vliv cestování na formování osobnosti

Otázky zkoumající vliv cestování na formování osobnosti byly opět pro všechny skupiny stejné, avšak mezi odpověďmi respondentů byly značné rozdíly. Cestovatelé, kteří cestují kratší dobu a zatím za sebou mají pouze jednu větší cestu, uváděli převážně pozitivní aspekty, zatímco respondenti z první skupiny zmiňovali i možné negativní dopady na formování osobnosti.

Časté odpovědi respondentů uváděly, že cestování přispívá k rozvoji samostatnosti, skromnosti, posiluje sebevědomí a rozšiřuje obzory.

Za negativní aspekty cestování respondenti považovali nejistotu, samotu a neschopnost vrátit se do běžného života. Jak uvedla respondentka Klára, díky cestování se sice cítí svobodná, ale uvnitř hrozně prázdná. Přestože pro ně cestování znamená obohacení a osobní rozvoj, vzrušující dobrodružství, jsou vystaveni neustálým změnám, což může mít negativní vliv na jejich psychiku.

Pozorovaný trend naznačuje, že pozitivní vliv cestování na formování osobnosti může být větší zejména na začátku, kdy jsou očekávání cestovatelů nižší, kdy dávají své cestě nějaký smysl a nejde pouze o bezcílné cestování z místa na místo většinou ve snaze utéct před problémy, případně před běžným životem a povinnostmi. Zejména z vyjádření první skupiny respondentů lze vyčíst, že klíčovým faktorem je správné načasování cestování, které by mělo sloužit jako prostředek k osobnímu rozvoji, nikoliv jako únik před zodpovědností, osobními výzvami a každodenním životem.

Respondentku Evu znám osobně, je to moje sestřenice a už delší dobu u ní pozoruju, že se svým životem není úplně spokojená a neví, jak s ním naložit. Cestování je pro ni spíše únikem, protože se bojí čelit výzvam, které na ni čekají doma. Vždy, když se vrátí na pár měsíců domů, propadne depresi, protože její kamarádi mají partnerské vztahy, zakládají rodiny, budují kariéru a našli si v životě své místo. Myslím, že v ten moment si vždy uvědomí, kolik toho kvůli cestování ztratila. Zřejmě aby nemusela této skutečnosti čelit, raději vždy odjede jinam a hledá své místo jinde ve světě.

Cestování a mezilidské vztahy

U první skupiny jsem se rozhodla zaměřit na oblast mezilidských vztahů, protože jako jeden z negativních aspektů cestování uváděli respondenti právě samotu. Zajímalo mě především to, jakým způsobem se vyrovnávají s touhou po navázání kontaktů a zároveň s potřebou nezávislosti. A i to, jakou podobu mají vztahy mezi cestovateli.

Jak uvádí psycholog Erik Erikson ve své teorii psychosociálního vývoje, vytváření a udržování mezilidských vztahů hraje klíčovou roli v osobnostním rozvoji. Podle Eriksona je jedním z hlavních úkolů pozdní adolescence a rané dospělosti (což je obdobím některých cestovatelů) hledání identity a začlenění se do společnosti. Vytváření vztahů poskytuje jedinci příležitost zkoumat své vlastní schopnosti a potřeby v kontextu sociálních interakcí.

Člověk ve svém životě potřebuje vztahy, ať už kamarádské či partnerské, protože právě v těchto interakcích může nacházet podporu, porozumění a jejich prostřednictvím sdílet své zážitky. Erikson zdůrazňuje, že vytváření pozitivních mezilidských vztahů přispívá k vývoji silné identity a sociálního propojení.

V kontextu cestování je zajímavé sledovat, jak respondenti z první skupiny řeší rozpor mezi touhou po dobrodružství a nezávislosti a potřebou spojení a vytváření vztahů s ostatními.²²

Během analýzy mezilidských vztahů mezi cestovateli, vycházející z provedených rozhovorů, vyplynulo, že i přes jejich otevřenost novým zážitkům čelí výzvám při budování hlubších vztahů. Povrchní známosti a neustálé přesuny mohou představovat překážky při vytváření trvalejších vazeb. Někteří respondenti vnímají vztahy jako omezení svobody, což vede k jejich krátkodobosti, a v důsledku toho k pocitům nejistoty a osamění.

Respondent Matěj se svěřil s problémy ve vztahu ke svým kamarádům, které má tady v Čechách. Odlišný životní styl je odcizil a jeho pohled ilustruje, jak cestování může ovlivnit vzájemné vztahy mezi přáteli a vytvářet bariéry ve vzájemném porozumění.

Naopak Eva zdůraznila, že jediné hluboké vazby udržuje doma v Čechách především v rámci rodiny, a na cestách nenavázala žádné hlubší vztahy. Klára poukázala na komplikace v partnerském vztahu, který je pro ni těžké udržet právě kvůli jejímu nezávislému životnímu stylu, protože se obává, že není schopná se někomu přizpůsobovat a na někoho se ohlížet. Velmi mě zaujal i názor respondentky Evy, která přiznala, že by v budoucnu chtěla mít manžela a rodinu, ale zároveň si uvědomuje, že kvůli tomu, že je zvyklá na svou vlastní svobodu, bude mít problém přijmout omezení spojená s partnerským soužitím, a že zřejmě bude potřebovat ve svém životě někoho velmi tolerantního, kdo bude akceptovat její nezávislý životní styl.

Tato rozmanitost v odpovědích ukazuje na různé aspekty, které ovlivňují mezilidské vztahy cestovatelů, a ilustruje složitost jejich životního stylu. Je patrné, že samota je jedna z největších výzev, které musí cestovatelé čelit.

²²Srov. ERIKSON, Erik H. Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka. 2. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0786-3, st. 9-12

Nejtěžší okamžiky

U druhé skupiny jsem se rozhodla zaměřit na pocity, které zažívají cestovatelé – nováčci. Chtěla jsem pochopit, zda případné obtíže přicházejí s rozhodnutím samotným, nebo až při samotném vycestování a co konkrétně považují za nejtěžší.

Respondenti mezi nejtěžší aspekty spojené s touto životní volbou zmiňovali především proces změny. Lukáš zdůraznil, že klíčovým momentem je překonání pocitu osamělosti a potřeba vyrovnat se s neznámým prostředím a novými lidmi. Tato změna může být zpočátku těžká, zejména pro introverty, kteří se musí aktivně zapojit do komunikace v neznámém prostředí.

Markéta rovněž uvedla, že právě ono rozhodnutí a první dva týdny po vycestování patří k nejtěžším. Nicméně zdůraznila, že s odstupem času svého rozhodnutí nelituje. Oba respondenti, Lukáš i Markéta, potvrdili, že v případě možnosti volby, by se opět rozhodli pro vycestování, přičemž Lukáš dokonce litoval, že to nezkusil dříve. Tato zjištění naznačují, že přes počáteční obtíže vnímají cestování jako obohacující a hodnotné pro svůj osobní rozvoj.

Cestování jako forma útěku a následný návrat do běžného života

Ve třetí skupině jsem se zaměřila na návrat do domovského prostředí. Byla to pro mě výzva, protože tato skupina zahrnovala pouze dva respondenty, z nichž jeden, David, nebyl zpočátku příliš ochotný sdílet své osobní prožitky a dojmy.

Výsledky této části průzkumu odhalily, že motivace k cestování byla pro většinu respondentů této skupiny formou úniku, zejména po bolestivých rozchodech, kdy pocíťovali potřebu něčeho nového a odlišného od svého dosavadního života.

Přestože byl vzorek této skupiny omezený, výpovědi respondentů ukazují, že cestování může být pro některé prostředkem k emocionálnímu uzdravení a přehodnocení vlastní existence. Adéla uvedla, že cestování ji zbavilo povinností a stresu běžného života, což jí umožnilo věnovat se přítomnosti a nemyslet na starosti. Podobnou zkušenost má i Lukáš. Tato úleva od každodenní rutiny může být pro některé klíčovým aspektem atraktivity tohoto způsobu života. Nicméně Adéla po návratu dokázala dokončit studium, najít si své místo doma v Čechách.

Naopak během rozhovoru se Štěpánem jsem začala pozorovat, že cestování pro něj nebylo tak přínosné, jak by se mohlo zdát. Jeho obtíže s osamostatněním a hledáním smyslu života nebyly vyřešeny, naopak, některé aspekty jeho života se po návratu dokonce zhoršily.

Celkově lze konstatovat, že i přes rozdílné příběhy respondentů všech tří skupin, existuje určitá spojitost v tom, že cestování bylo všemi vnímáno jako pozitivní prostředek k osobnímu růstu a změně. Zatímco někteří hledali únik před problémy, jiní nacházeli nové možnosti a příležitosti. I přes zmíněná negativa, tj. pocity úzkosti, problémy s

navazováním dlouhodobějších vztahů, obavy z návratu do normálního života, většina respondentů zdůrazňuje především pozitivní faktory svého životního stylu.

Závěrem lze konstatovat, že přínos cestování není pouze v poznávání jiných kultur, v zážitcích, ale cestování je i prostředkem k hlubšímu poznání sebe sama a rozvoji osobního potenciálu. Každá cesta je unikátní a přináší s sebou nejen nová místa, ale také nové výzvy, se kterými se cestovatelé musejí vypořádat a které následně formují jejich osobnost. Cestování může být klíčem k objevování nejen světa kolem nás, ale i vnitřního světa jednotlivce.

Diskuze

Cestování hraje v mém životě podstatnou roli, proto je mi zvolené téma velmi blízké, a lze říci, že se týká i mě samé. Jak už jsem uvedla, v době puberty mě ovlivnily cestopisy Richarda Halliburtona. Představovala jsem si, že budu podnikat věci jako on, že prožiju neopakovatelná dobrodružství. V době studia na střední škole jsem objevila knihy Ladislava Zibury a na jeho přednáškách jsem pochopila, že to uskutečnit lze.

Když jsem čerstvě po maturitě poprvé vycestovala a zažila ten pocit svobody, uvědomila jsem si, že cestování je něco, co mě naplňuje. Od té doby jsem procestovala téměř 20 zemí a každá mě naučila něco jiného. Podotýkám, že cestuji tzv. „low cost“. Během cest jsem si všimla, že mě cestování mění. Stávám se sebevědomější, jistější si sama sebou, a přestože jsem spíše introvert, na cestách se měním v extroverta. Cestování ze mě dělá osobnost, jakou jsem vždy chtěla být. Cítím se svobodná, nesvázaná obavami, jak mé chování budou hodnotit lidé kolem mě, dělám, co chci, byť je to mnohdy bláznivé, často nebezpečné, ale vím, že v těchto chvílích jsem autentická. Skutečnost, že dokážu vyřešit mnohé neočekávané situace, do kterých se dostávám, posiluje mé sebevědomí. Lze říci, že cestování má na mě mimo jiné i terapeutický účinek. Nicméně vždy se ráda vracím domů.

Ve svém okolí mám hodně přátel, kteří se rozhodli vycestovat. Někteří jen na časově omezenou dobu, pro jiné se cestování stalo už životním stylem. Víím, co cestování dává mně, ovšem zajímala mě i jejich motivace, především těch, pro které se cestování stalo způsobem života. Cílem mé práce tedy je porozumět motivaci mladých lidí k cestování, zvláště k dlouhodobému, a analyzovat, jak tento způsob života ovlivňuje jejich osobnost.

Teoretická část mi poskytla široký pohled na různé teorie motivace pro cestování, jako jsou např. Travel Career Ladder nebo Push and Pull faktory. Uvědomila jsem si, jaké místo zaujímá potřeba cestovat v Maslowově teorii potřeb. Tyto teorie mi pomohly lépe porozumět tomu, co motivuje mladé lidi k cestování a jak se jejich motivace může měnit v průběhu času a s nabytými zkušenostmi.

V praktické části jsem prostřednictvím rozhovorů s vybranými respondenty zkoumala jejich motivaci a analyzovala, jaký vliv má cestování na jejich osobnost. Potvrdila se má domněnka, že kromě touhy po dobrodružství a po poznání představuje pro některé cestování možnost úniku před osobními problémy. Hledala jsem odpověď na otázku, zda je toto opravdu řešením a zda lze, obrazně řečeno, nechat problémy doma, odjet na druhou stranu světa a doufat, že nás tam nedoženou.

Překvapilo mě tvrzení, že sami respondenti považují život v cizině za snazší než život tady v Čechách. Podvědomě chápou život na cestách jako jakési provizorium, což s sebou přináší možnost vyhnout se budování kariéry, navazování perspektivních

partnerských či rodinných vztahů. Mají pocit, že potřebu realizace a osobního rozvoje plní tím, že cestují a nežijí tak jako většina jejich vrstevníků.

Nejčastěji respondenti jako motivaci k vycestování uváděli potřebu změny a útěk před stereotypem. Při bližším zkoumání ale připouštěli, že rutina a pocit jistoty jsou přesně to, co jim při cestování chybí, a vnímají to jako velké negativum svého životního stylu. Vysoká úroveň svobody v jejich životě může vyvolat úzkost. Respondenti si uvědomují, že tento životní styl není dlouhodobě udržitelný a že jednoho dne se budou muset zařadit do běžného života, a mají z toho obavu. Dva z respondentů se dokonce domnívají, že po překročení jakési pomyslné hranice může nastat situace, že člověk není schopen cestovatelský způsob života opustit a žít jako členové většinové společnosti.

Zajímala mě i oblast mezilidských vztahů, a jak se ukázalo, budování hlubších vztahů během cest je takřka nemožné. Povrchní známosti a neustálé přesuny z místa na místo mohou představovat překážky vytváření trvalejších vazeb. Někteří cestovatelé vnímají vztahy jako omezení svobody, což vede k jejich krátkodobosti a způsobuje pocity nejistoty a osamění.

Výpovědi respondentů ale také ukazují, že cestování může být pro mnohé prostředkem k emocionálnímu uzdravení a přehodnocení vlastní existence. Jak uvedla respondentka Adéla, během cest se zbavila povinností a stresu každodenního života, což jí umožnilo věnovat se přítomnosti a nemyslet na běžné starosti. Tato úleva od rutiny může být pro některé cestovatele klíčovým aspektem atraktivity tohoto způsobu života.

Díky své bakalářské práci jsem si potvrdila, že cestování může být skvělým prostředkem osobního rozvoje, což sama na sobě pozoruji. Zároveň jsem si ale uvědomila, jaké nebezpečí s sebou cestovatelský životní styl nese, a pochopila, proč je tak populární.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že se při plánování svého života nejvíce obávali stereotypu a nudy. Měli pocit, že zůstat doma znamená promarnit blíže nespecifikovanou šanci. Příčinu tohoto fenoménu vidím v dnes módních teoriích, často šířených prostřednictvím médií, že jedině život prožitý odlišně od většinového modelu je hodnotný a zajímavý. Domnívám se, že důsledkem toho je nechuť některých mladých lidí zařadit se do společnosti, budovat kariéru, rodinné a partnerské vztahy, zvláště jestliže je to od nich jejich okolím očekáváno. Tuto skutečnost mohou pociťovat jako stresující. V takovém případě se dlouhodobé vycestování může stát formou úniku k životnímu stylu doprovázenému společenským statusem výjimečnosti.

Kromě pozitiv vyplynula z výpovědí respondentů i výše zmíněná možná negativa, jako například pocity samoty, úzkosti. Všichni svůj životní styl považovali za dočasný, ale zároveň uváděli možnost se „někdy usadit“. V odpovědích některých se projevila obava z neschopnosti se přizpůsobit partnerovi a podmínkám běžného života. Souhlasím s tvrzením respondentky Adély, že po určité době strávené na cestách nejsou mnohdy

cestovatelé schopni vrátit se k běžnému životu, najít v něm své místo. Tuto dobu odhaduje na 5 a více let od vycestování.

Co považuji za nejpřekvapivější, je zjištění, že zvláště dlouhodobě cestující respondenti se snažili dosáhnout svobody zbavením se stereotypu, rutiny a opuštěním životních jistot, přesto uváděli, že právě tyto faktory ve svém cestovatelském životě postrádají a že jejich absence je zdrojem výše zmíněných pocitů úzkosti a osamělosti.

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že je důležité umět plně využít to, co cestování nabízí. Ale jsem přesvědčena, že neméně důležité je umět poté tuto životní etapu včas uzavřít, postavit se výzvám v normálním životě a neutíkat před nimi do světa.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- ERIKSON, Erik H. Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka. 2.vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0786-3.
- GOELDNER, Charles R. a RITCHIE, J. R. Brent. Cestovní ruch: principy, příklady, trendy. 1.vyd. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0298-2.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 1.vyd. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- KERHART, Lukáš. Cestování: nejlepší životní investice: první opravdový kariérní rádce pro mladého člověka. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-271-0060-6.
- NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. 1.vyd. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7.
- ORIEŠKA, Ján. Technika služeb cestovního ruchu. Praha: Idea servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9.
- PETŘÍČKOVÁ, Magdalena. Digitální nomádství výhody a nevýhody a jak na něj. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.freelance.cz/blog/digitalni-nomadstvi-vyhody-nevyhody-a-jak-na-nej/>. [cit. 2024-02-15].
- ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: vývojová psychologie. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.
- ŘÍČAN, Pavel. Psychologie. 4. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0532-6.
- Síla cestování mládeže. Online. Wyse Travel Confederation. 2011. Dostupné z: <https://www.wysetc.org/research/the-power-of-youth-travel/>. [cit. 2024-02-15].
- VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VINŠ, Matouš a Petr NOVÁK. Travel bible: praktické rady za milion, jak procestovat svět za pusu. 1.vyd. Praha: Blue Vision, 2019. ISBN 978-80-87672-65-5.

Internetové zdroje

- CROMPTON. Motivations for Pleasure Vacation. *Annals of Tourism Research*. 1979, 6, 408-424.[cit. 2024-02-16]
- PEARCE, Philip L. a Uk-II LEE, 2005. Developing the Travel Career Approach to Tourist Motivation. *Journal of Travel Research*. Townsville: Sage Publications, s. 226-237. Dostupné z: doi:10.1177/0047287504272020.[cit. 2024-02-15]
- ROSULEK, Martin. Working Holiday. Online. 2022. Dostupné z: <https://pracujvesvete.cz/working-holiday-viza/>. [cit. 2024-02-15].
- Youth Travel – mladí cestovatelé. Online. ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. *Cestovatel.cz*. 2021. Dostupné z: <https://cestovatel.cz/clanky/youth-travel-mladi-cestovatele/>. [cit. 2024-02-15].

Přílohy

Příloha I: Otázky k rozhovorům

Příloha I: Otázky k rozhovorům

V kolika letech jsi začal/a samostatně cestovat? Patřilo cestování ke koníčkům tvých rodičů, či příbuzných?

Já jsem se nikým asi neinspirovala. Rodiče jezdí na dovolenou dvakrát do roka a nikdo v mém okolí vlastně necestuje. Já si myslím, že u mě všechno souvisí hlavně s mojí osobností. Mám v životě hrozně ráda výzvy, zřejmě je i potřebuju. Myslím, že to mám po svých rodičích. Táta vždycky chtěl dělat věci jinak než ostatní a mamka je hodně zvědavá. To mám po ní. Já jsem vlastně to, co jsem po nich zdělila, „přetavila“ a začala jsem tu genetickou výbavu využívat v cestování. Já si myslím, že kdybych začala na gymplu běhat například triatlon, tak bych si v něm ty svoje potřeby výzev taky uspokojila, protože bych musela dít a překonávat překážky, a právě v tom, bych viděla výzvy. Jenže já jsem začala cestovat a našla jsem si v tom pro svůj život smysl. Možná bych stejně vášnivě dělala i něco jiného, ale cestování mě chytlo a nepustilo.

Máš nějaký intenzivní cestovatelský zážitek, o kterém si myslíš, že ovlivnil tvou volbu dlouhodobě vycestovat do zahraničí.

Asi cesta do Ameriky jsem se dostala tak že moje němčinářka měla sestru v Americe a ta potřebovala někoho, kdo by jí pomohl s domem a se zvířaty. Cesta do Ameriky pro mě tehdy byla největším dobrodružstvím v mém dosavadním životě a zároveň tak moje cestování začalo.

Do té doby moje první větší cesta vedla do Francie, kde jsem si na tři týdny zkusila pracovat jako au-pair. Pak jsem pokračovala kratšími cestami a po maturitě jsem v 19 letech odletěla do Ameriky a od té doby cestuju. Vlastně mě cestování lákalo už na gymnáziu. Bavily mě jazyky a měla jsem pocit, že by bylo fajn si je vyzkoušet i v praxi.

Co bylo důvodem tvého odchodu do zahraničí?

Nejspíš touha po změně a cítím, že cestování mi dává víc než nějaké studium, že kdybych nastoupila tenkrát do školy, tak bych se zaškatulkovala do nějakého systému, a to by naopak potlačilo to, co mám v sobě, třeba houževnatost, energii a nadšení. Cestování mě naopak formuje v člověka, kterým chci být.

Když jsem se vrátila z Ameriky, tak jsem byla hrozně šťastná, že jsem doma, tam, kde to znám, ale zároveň už jsem stejně vymýšlela, kam bych chtěla jet příště.

Máš pocit, že tě život v zahraničí ovlivnil? V čem a do jaké míry?

Cestování, podle mého názoru, hodně ovlivňuje a formuje moji osobnost, určitě mám díky němu větší nadhled, jsem tolerantnější vůči lidem, nad tím, co někdo považuje za nenormální nebo divné, já se ani nepozastavím. Díky cestování jsem viděla takových možností, jak lze život žít, že mě máloco zaskočí. Potkala jsem hrozně moc lidí, kteří žijí nestandardně, a vlastně vůbec nikoho za nic nesoudím, všechno mi připadá jako normální.

Tím, že cestuju sama, tak se „setkávám sama se sebou“ a vlastně zjišťuju, jaká jsem. Člověk sám sebe pozná, až když je opravdu sám a zažije se v nejrůznějších situacích, a právě k tomu je cestování ideální příležitostí.

Člověk se naučí spoléhat jenom sám na sebe, zároveň cestování z něj dělá tak trochu samotáře. Jsou totiž momenty, kdy by prostě potřeboval mít u sebe někoho, aby se mu mohl třeba svěřit, ale je na to sám. Tak si musí vymyslet, jak si pomůže, a to bych řekla, že po těch letech sólo cestování umím a vím, že i hodně těžké situace zvládnou bez pomoci. V podstatě člověk existuje najednou jenom pro sebe a sám sobě dává rady, které by mu normálně dávala třeba kamarádka. Dokonce bych i řekla, že přestože při tom cestování potkávaš pořád spoustu nových lidí, tak spíš jsi vlastně sama.

Člověk se stane sám sobě psychologem. Je ti hrozně smutno a potřebovala bys radu, ale nemáš nikoho, kdo by ti tu radu dal, a tak musíš sama sebe analyzovat, co ti je, co cítíš, co teď potřebuješ. Pro mě je tenhle proces, kterým si projde většina sólo cestovatelů, hodně důležitý pro seberozvoj.

Myslíš si, že cestování může mít i negativní vliv?

Cestování má určitě na člověka i negativní vliv. Za tu dobu, co cestuju, jsem měla tři psychoterapeuty, protože jsem zažila takové období, kdy jsem měla deprese nebo splíny a nedokázala jsem si sama pomoci. A vždycky mé terapeutky narazily na to, že ve svém životě nemám nic stabilního, o co bych se mohla opřít. A já to nemám, protože jsem všechno záměrně zrušila, abych mohla být stoprocentně svobodná a mohla jsem si v životě dělat, co chci, a na nikoho se neohlížet. Ty pilíře jsou rodina, vztahy, finance a pocit domova a já všechny záměrně od sebe eliminuju, protože ohrožují právě moji svobodu. Ale pak z toho mám deprese, protože nemám nic, o co bych se v životě mohla opřít.

Za hodně negativní jev považuju to, že člověk nikdy nikde nemá pocit domova a nezakoření. Jakmile totiž ano, tak vlastně hned musí zase dál, musí se vytrhnout a zase si znovu zvykat, a to je proces hrozně náročný proces na psychiku. Co mi při cestování hodně chybí je nějaká pravidelnost, která je hrozně efektivní. Mně hrozně chybí třeba to, že mám pocit, že se neposouvám například ve sportu. Hrozně ráda bych se zlepšovala a viděla, že mi něco jde, ale při tomto životním stylu na to není prostor. Člověku chybí třeba to, že nemá něco jako domov, třeba kuchyň, kde máš koření, můžeš si uvařit něco dobrého a jíst zdravě, trochu se rozmazlovat. Jíst dobře, sportovat, spát 8 hodin denně, to je dobré pro každého a ovlivňuje to určitě pozitivně i psychiku, jenomže při tomhle životním stylu se to nedá zvládnout, proto hrozně tyhle věci odbývaš.... (jako ukázka pro šablonu BP byl zařazen jen začátek přepisu)

Abstrakt

KLETEČKOVÁ, Magdalena. *Vliv cestování na osobnost mladých lidí*. České Budějovice, 2024. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Josef Nota, Ph.D.

Klíčová slova: motivace, psychologie, cestování, osobnost, youth travel

Tato bakalářská práce se zabývá dvěma tematickými okruhy – motivací mladých lidí k cestování, především k dlouhodobému, a zároveň jeho rolí při formování jejich osobnosti. Autorka analyzuje mimo jiné i fenomén youth travel spojený s mladou generací, kdy mladí lidé po ukončení vzdělání dávají přednost cestování spojenému se sezónní prací před budováním kariéry, partnerských a rodinných vztahů. V praktické části použila metodu kvalitativního výzkumu. Formou rozhovorů se snažila postihnout nejen motivy jednotlivých respondentů a pozitivní vliv výše uvedeného způsobu života na jejich osobnost, ale i případné negativní dopady. Autorka reflektuje danou problematiku i prostřednictvím vlastní cestovatelské zkušenosti.

Abstract

The influence of traveling on the personality of young people

Key words: motivation, psychology, travel, personality, youth travel

This bachelor thesis deals with two thematic areas – young people's motivation to traveling, especially to long-term travels, and at the same time the role of traveling in shaping their personalities. The author analyzes, among other things, the phenomenon of youth travel, associated with young generation, where young people, after completing their education, prefer traveling combined with seasonal work over building a career, partnerships, and family relationships. In the practical part, she used the method of qualitative research. Through interviews, she aimed to capture not only the motives of individual respondents and the positive influence of the aforementioned way of life on their personalities but also any potential negative impacts. The author reflects on this issue through her own travel experience.